

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Barbara Markič

ŽIVLJENJE IN DELO CIRILA DREKONJA

Diplomska naloga

MENTOR: Miran Hladnik

Ljubljana, maj 2010

POVZETEK

Diplomska naloga opisuje življenje in delo manj znanega primorskega pisatelja Cirila Drekonja s Temljina, ki je bil po poklicu učitelj in izjemen pedagog. Njegovo življenje in nazorska usmerjenost proti fašizmu sta močno vplivali na njegova dela. Večjo prepoznavnost je gotovo onemogočila njegova smrt, saj je imel še veliko literarnih načrtov. Kljub temu je zapustil bogato zapuščino, v kateri opisuje zgodbe v povezavi z njegovim življenjem v tem predelu Primorske, kjer je preživel mladost.

Ključne besede: Ciril Drekonja, pisatelj in učitelj, Primorska, talec.

IZJAVA

Študentka **Barbara Markič** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Mirana Hladnika.

V Ljubljani, junija 2010

Podpis:

ZAHVALA

Na vsako pot se odpravimo z željo po dosegu nekega končnega cilja. Naj gremo hitro ali počasi - pot ostane vedno enako dolga, cilj pa nam je z vsakim korakom bližji.

Tudi jaz sem prišla do zelenega cilja.

Ob tej priložnosti, bi se najprej zahvalila staršem in starim staršem, ki ste mi omogočili brezskrbna študijska leta, me podpirali, stali ob strani in verjeli vame, da sem prišla do zelenega naziva.

Zahvala mentorju, ki me je usmerjal in dajal napotke za izdelavo diplomske naloge.

Hvala Kogojevima s Temljin, Ivanu Laharnarju s Kneže in Cirilovi nevesti Tončki Dragonja iz Ljubljane za vse posredovane informacije in gradivo.

Hvala tudi Jerneju in Nini za pomoč pri iskanju literature, cimram ter vsem prijateljem, ki ste omogočili, da se bom z veseljem spominjala čudovitih študentskih let.

KAZALO

1. UVOD	6
2. CIRIL DREKONJA	7
➤ <i>Upornik proti krivicam in borec za pravice slovenskega človeka</i>	9
➤ <i>Drekonja, TIGR in podzemno delovanje proti fašistom</i>	10
➤ <i>Cirilova družina</i>	11
➤ <i>Drekonjevo umetniško ustvarjanje</i>	13
➤ <i>Drekonja in Bevk</i>	15
3. RAZLAGA UPORABLJENIH TERMINOV	17
➤ <i>Žanr</i>	17
➤ <i>Kmečka povest</i>	17
➤ <i>Žanrski tipi kmečke povesti</i>	17
4. ANALIZA OBJAVLJENIH KMEČKIH POVESTI IN VZGOJNEGA PRIROČNIKA	19
4.1. ZGODBE	19
4.1.1. <i>Čuvaj Suta</i>	19
4.1.2. <i>Dolg</i>	19
4.1.3. <i>Beg iz življenja</i>	20
4.1.4. <i>Listi bele marjetice</i>	20
4.1.5. <i>Pod domačim krovom</i>	21
4.2. NOTRANJA ZGRADBA	22
4.2.1. <i>Snov in tema</i>	22
4.2.2. <i>Motivi</i>	24
4.2.3. <i>Kategorije in strukturni tipi</i>	33
4.2.4. <i>Ideje</i>	36
4.2.5. <i>Pripovedna perspektiva</i>	40
4.2.6. <i>Zaključki povesti</i>	41
4.2.7. <i>Motivacijski mehanizmi</i>	42
4.2.8. <i>Notranji ritem/kompozicija</i>	43
4.2.9. <i>Dogajalni čas in prostor</i>	44
4.3. ZUNANJA ZGRADBA	44
4.3.1. <i>Dolžina Drekonjevih kmečkih povesti</i>	44
4.3.2. <i>Naslov in podnaslov</i>	45
4.3.3. <i>Naslovi poglavij</i>	45
4.3.4. <i>Zvrstna oznaka</i>	45
4.3.5. <i>Prolog in epilog</i>	45
5. ZAKLJUČEK	47

6.	BIBLIOGRAFIJA DREKONJEVIH DEL	48
6.1.	DREKONJA IN KENDA.....	48
6.1.1.	<i>Tolminske narodne pravljice</i>	<i>49</i>
6.1.2.	<i>Recila, reki, resnice in modrosti s Tolminskega</i>	<i>49</i>
6.2.	NEOBJAVLJENA PROZNA DELA	49
6.2.1.	<i>Življenje nad grobovi (ponekod citirano Prilogarjevi)</i>	<i>49</i>
6.2.2.	<i>Rozalka</i>	<i>50</i>
6.2.3.	<i>Grapa.....</i>	<i>50</i>
6.2.4.	<i>Zločin (variantni naslov Marjanica).....</i>	<i>51</i>
6.3.	OSTALA OBJAVLJENA PROZNA DELA	51
6.3.1.	<i>Mengore.....</i>	<i>51</i>
6.3.2.	<i>Bela voda</i>	<i>51</i>
6.3.3.	<i>Najdražji biser.....</i>	<i>51</i>
6.3.4.	<i>Prostor</i>	<i>52</i>
6.3.5.	<i>Pravljica o detetu.....</i>	<i>52</i>
6.3.6.	<i>Pravljica o večnosti</i>	<i>52</i>
6.3.7.	<i>Dete</i>	<i>52</i>
6.4.	PESNIŠKA DELA	53
6.4.1.	<i>Ljubici.....</i>	<i>53</i>
6.4.2.	<i>Zapuščeni</i>	<i>53</i>
6.4.3.	<i>Verne duše.....</i>	<i>53</i>
6.4.4.	<i>Coklje.....</i>	<i>53</i>
6.4.5.	<i>Potoček</i>	<i>53</i>
6.4.6.	<i>Pastirji</i>	<i>53</i>
6.4.7.	<i>Mati</i>	<i>53</i>
6.4.8.	<i>Želja.....</i>	<i>53</i>
6.4.9.	<i>Plevice</i>	<i>54</i>
6.4.10.	<i>Tolminci delajo</i>	<i>54</i>
6.4.11.	<i>Bela vrtnica</i>	<i>54</i>
6.4.12.	<i>Tolminske vasi</i>	<i>54</i>
6.4.13.	<i>Žnjeci.....</i>	<i>54</i>
7.	VIRI.....	55
8.	LITERATURA.....	56

1. UVOD

Namen mojega diplomskega dela je predstaviti literarno pot manj poznanega primorskega pisatelja Cirila Drekonja.

V diplomski nalogi z naslovom *Življenje in delo Cirila Drekonja* sem v uvodu predstavila razgibano življenjsko pot avtorja. S pomočjo sorodnikov in vaščanom sem uspela zbrati in oblikovati Drekonjev življenjepis. Njegovo življenje je namreč ključno vplivalo na ustvarjanje. To se kaže predvsem v snovi, ki jo je črpal prav iz domačih krajev.

V osrednjem delu sem se osredotočila na štiri povesti s kmečko snovjo: *Čuvaj Suta*, *Beg iz življenja*, *Dolg in Listi bele marjetice*. Med analizo sem vključila tudi vzgojni priročnik *Pod domačim krovom*, ki sicer ne sodi v žanr kmečke povesti po obliki in zgodbi, po snovi in idejah pa je sličen žanrskim določilom kmečke povesti. Analizirala sem notranjo in zunanjo zgradbo omenjenih besedil. Skušala sem ugotoviti, ali te štiri povesti res sodijo v žanr kmečke povesti, kje se odmikajo in zakaj.

Na koncu sem na podlagi podatkov, ki sem jih pridobila iz članka Marijana Breclja, oblikovala bibliografijo Drekonjevih del.

Nedokončana dela, proze in pesmi, objavljene v različnih publikacijah sem kratko vsebinsko predstavila.

Glavno vodilo pri analizi pripovednih del mi je služila Slovenska kmečka povest Mirana Hladnika.

2. CIRIL DREKONJA

Slika 1: Portret, delo Božidarja Jakca

Rodil se je 2. julija, leta 1896, na Temljinah nad Knežo pri Tolminu v siromašni bajtarski družini Pri Mretnikovih. Oče Ivan in mati Marija, rojena Čufar, sta imela že pet otrok, a so vsi pomrli zaradi epidemije davice in škrlatinke že pred njegovim rojstvom. Ciril je že kot novorojenček imel na čelu znamenje. Mati je na to znamenje pripomnila: »Za v zemljo bo že dober.« Tudi Ciril je bil že od rojstva bolj šibke narave, zato je začel osnovno obiskovati šele z devetimi leti. Osnovno šolo je obiskoval na Ilovici, vzpetini nad Knežo, med leti 1905 in 1911, nato je šel na učiteljsko pripravnico v Tolmin (1911-1912), kamor so ga starši dali na prigovarjanje učitelja Josipa Kende, ki je opazil Cirilovo talentiranost in nadarjenost. Mati je kmalu umrla, oče, dober mizar, pa je le težko preživel sebe in edinega sina. Na življenje v Tolminu se je Ciril težko privadil, težko se je znašel, pa tudi z znanjem je zaostajal za drugimi. Na pripravnici v Tolminu je spal je na stopnišču v podstrešju. A je kljub težkim razmeram uspel prekositi ostale učence. Po končani pripravnici je odšel na moško učiteljsko v Gorico (1912-1915). Živel je v veliki revščini, oče mu je v Gorici plačeval le sobo in zajtrk. A Ciril mu je bil neizmerno hvaležen za to. O hvaležnosti do staršev pričajo tudi ohranjena pisma Bevku, v katerih mu piše, da bi staršem postavil spomenik na Kneži. »Dolžan sem staršem spomenik na grob. Rad bi ga kupil.« (Brecelj 1978: 392) Ciril se je preživel predvsem z inštrukcijami, a je zaradi posledic pomanjkanja najbolj trpelo njegovo zdravje. Vedno je bil slabega zdravja in droban. A čim teže se je prebijal skozi življenje, tem bolj si je prizadeval za poglobljanje študija. Zaradi 1. svetovne vojne je moral prekiniti študij in je učiteljsko maturo opravil šele leta 1916 v Ljubljani. Iz njegovih ocen v spričevalu bi težko napovedali bodočega pisatelja leposlovca, saj je bil najslabše ocenjen ravno v slovenščini in nemščini, najbolje pa v pedagogiki in uporabnih vedah. V vojsko je bil vpoklican 16. junija 1916, kjer je kmalu pokazal, kakšna so njegova domovinska čustva. Že leta 1916 je bil zaprt na Ljubljanskem gradu. Nato so ga začasno oprostili vojaščine in je z vmesno prekinitvijo od maja do novembra 1918, ko so ga spet vpoklicali, poučeval na Pečinah (1917-1919). Kasneje je skoraj celo desetletje (1919-1927) učil na Šentviški Gori, Slapu ob Idrijci in na Pečinah (potovalna šola). Leta 1920 je opravil usposobljenostni izpit v Tolminu, naslednjega leta pa še izpit iz italijanščine. Prosti čas je izpolnjeval z literarnim in prosvetni delom. Takšna oseba pa po mnenju italijanske oblasti ni bila primerna za vzgojo domače mladine. Leta 1927 so ga

italijanske fašistične oblasti kot zavednega Slovenca in nacionalno osveščenega učitelja premestile v Piemont v Italiji z namenom, da bi preprečili vpliv slovenskih učiteljev na svoje rojake. A narodna zavest mu ni dala miru. Vzpodbujal je starše, da so doma učili otroke slovenskega jezika in jim skrivaj nosil slovenske učbenike iz Ljubljane. Organiziral je slovenske učitelje, ki so bili raztreseni po vsej Italiji in postal njihov vodja. Ilegalni, seveda. Po nekaj mesecih se je vrnil domov in se do konca 1929. leta posvečal narodno obrambnemu delu. Bil je vsestransko dejaven. Na Šentviški Gori je vodil Bralno društvo, pomagal društvu na Pečinah, v protifašističnem delovanju je tesno sodeloval z rojakom Zorkom Jelinčičem. Skupaj sta organizirala načrt za ilegalen tridnevni politično-prosvetni tečaj za učitelje. Zaradi tega je moral konec leta 1929 skupaj z družino bežati v Jugoslavijo. Služboval je v raznih krajih: v Kobilju pri Dolnji Lendavi (1929-30), v Turnišču v Prekmurju (1930-37), zaradi šolanja otrok je zaprosil za službo v okolici Maribora (1937-38), naslednje leto pa je kot šolski nadzornik delal v Kamniku. Za zasluge na prosvetnem področju je bil odlikovan z redom Sv. Save na pobudo lendavskega prosvetnega kroga. Ko so Nemci zasedli Slovenijo, je pustil učiteljsko službo, saj ni zmožal poučevati v nemščini. Zaposlil se je v tovarni usnja in maja 1941 so ga zaprli. Zaprt je bil v Kranju, Begunjah ter v gestapovskem zaporu v Celovcu, kjer so ga strahovito mučili. Ko je po šestih mesecih prišel iz zapora, je ilegalno takoj spet sodeloval z OF in KPS. Okupator se je znašal tudi nad njegovo družino, oba sinova sta morala v redno vojsko. Eden od njiju je bil težko ranjen na Krimu. Drekonja je hotel s sinovoma zbežati v partizane, a so ga Nemci 7. decembra 1943. leta ponovno aretirali. Najprej je bil zaprt na Jesenicah, nato v Begunjah in v Mathausnu, od koder so ga skupaj s 25 drugimi talci pripeljali v Slovenijo in ga 31. januarja 1944 ustrelili v Šentvidu pri Ljubljani. Po streljanju so žrtve pripeljali v Begunje, kjer so jih pokopali in kasneje postavili spomenik.

Slika 2: Temljine

Vir: Barbara Markič

Slika 3: Rojstna hiša

Vir: Barbara Markič

➤ **Upornik proti krivicam in borec za pravice slovenskega človeka**

Drekonjeva pot je bila kratka in vse prej kot rožnata. A čut za domovino mu je vlival moči. Zelo se je zavzemal za izobraževanje v maternem jeziku in za socialne pravice slehernega človeka. Cirila Drekonja lahko uvrščamo med dediče in potomce tolminskih puntarjev. »Bil je Tolminec – v širšem pomenu besede – rad in s ponosom se je imenoval Tolminca, potomca tistih tlačanov, ki jim je upor proti krivicam že v krvi.« (Bevk: Listi bele marjetice, 5).

Čeprav je bil mehak in dobrosrčen, je bil vendarle pravi puntar – borec za narodne in socialne pravice in upornik proti vsemu, kar je ogrožalo slovenskega človeka ker mu je hotelo vzeti svobodo in ga zaslužniti (Brecelj 1975: 365).

Že zelo zgodaj je nastopal proti socialnim krivicam in se zavzemal za marksistične misli v učiteljskih organizacijah. Drekonja je pisal članke v tržaškem *Učiteljskem listu* in objavljaj literarne prispevke v tržaškem *Novem rodu*. Fašisti so razpustili učiteljsko organizacijo, zatrli slovenske liste, v katerih se je Ciril oglasal in premestili slovenske učitelje iz domačih krajev. Tudi po izgonu v Piemont je nadaljeval s svojo uporniško naravo in pokazal napredni duh. Z dopisovanjem je želel združiti in povezati slovenske učitelje, raztresene po vsej Italiji. Podžigal je tovariše, da so ohranjali narodno zavest in delovali proti okupatorju. Vendar dolgo časa ni mogel kljubovati prehudim razmeram pod

fašističnim režimom in se je vrnil domov. Kasneje, ko je bil že v Prekmurju, je prav tako sodeloval s slovenskim tiskom na Primorskem. »Čut za socialne krivice in zapostavljenost je pokazal tudi na učiteljskih mestih, kjer je služboval v Sloveniji, posebno v Prekmurju, ko je ljudstvo vzgajal s članki in predavanji in živo besedo.« (Brecelj 1975: 365)

➤ **Drekonja, TIGR in ilegalno delovanje proti fašistom**

TIGR (Trst, Istra, Gorica, Reka) je bila ilegalna narodno revolucionarna organizacija. Tigrovci so bili odločeni upreti se italijanski raznarodovalni politiki z vsemi sredstvi. Njihov cilj je bil združitev z ostalimi Slovenci ter priključitev Primorske in Istre k Sloveniji oz. takratni Kraljevini Jugoslaviji. Širili so narodno zavedno in protifašistično literaturo ter organizirali številne akcije. Goriška veja organizacije TIGR se je v začetku posvečala predvsem ohranjanju slovenske besede med ljudstvom. Tako so kljub uradni ukinitvi prosvetnih društev na Goriškem »tigrovci« pod vodstvom Zorka Jelinčiča organizirali mladinske shode, na katerih so ohranjali slovensko besedo in se seznanjali z delom organizacije. »Tigrovci« so poskrbeli, da so se otroci doma lahko učili pisati in brati v slovenščini. V ta namen je bila sestavljena čitanka z naslovom *Pod domačim krovom*, ki jo je napisal Ciril Drekonja. Skrbeli so za tiskanje in razmnoževanje ilegalne literature, ki so jo večinoma tiskali v Ljubljani, financirali pa so jo primorski emigranti v Jugoslaviji. Z ilegalno literaturo so med drugim poskrbeli za množični bojkot plebiscita za formalno priključitev Julijske krajine Italiji, marca 1929.

Ciril Drekonja je v svojih delih že zelo zgodaj predstavil marksistične ideje. Iz vojaškega služenja v 1. svetovni vojni se je vrnil »razočaran in z gnusom nad socialnimi razmerami vojske« (Jelinčič 1962: 3). Njegova leva usmerjenost »se je poglobila v sistematičnem znanstvenem študiju v učiteljskih komunističnih celicah pod vodstvom neumornih marksističnih voditeljev takratne učiteljske organizacije« (Jelinčič 1962: 3). Zorko Jelinčič¹ je o svojem sodelovanju z Drekonjo zapisal: »Izmenjavala sva si pogosto misli o razmerah, bodisi pri njem ali ko je prihajal v Gorico, kjer koli, na tečajih, sestankih, posebno učiteljskih, ki so bili takrat izredno živi in temeljiti [...] Skupaj sva izdelala načrt

¹ Zorko Jelinčič (1900—1965) primorski rodoljub, narodni buditelj in tigrovec je bil dokazano glavni organizator TIGRa.

za tridnevni politično-prosvetni tečaj za učitelje, seveda ilegalen, z ostro protifašistično in marksistično revolucionarno noto« (Jelinčič 1962: 3). Njegovo uporno delovanje se je raztezalo vse do prihoda nacistov. Fašistom se je uspel izmuzniti, a nacistom ne.

➤ **Cirilova družina**

Ko je Ciril služboval na »domači zemlji«, v Pečinah in kasneje Šentviški gori, se je poročil z Emo iz Modreja. Spoznala sta se med 1. svetovno vojno, ko sta bila begunca. Tik pred koncem 1. svetovne vojne se jima je rodila hčerka Slava. Na božič, leta 1925 pa še enojajčna dvojčka Branko in Miran. Ciril je moral kmalu zapustiti svoje otroke, saj je bil leta 1927 premeščen v Piemont v Italiji. Žena Ema se je z otroki preselila k materi v Modrej. Leta 1929 se je Ciril vrnil iz Italije, kmalu pa je moral z družino zaradi narodno obrambnega dela zbežati. Najprej na Štajersko, blizu Celja, nato v Prekmurje. Otroka sta obiskovala šolo v Mariboru, kjer je tudi zaprosil za službo. Že naslednje leto, leta 1939 se je družina ponovno selila. Preselili so se v Ljubljano, saj je Ciril dobil službo v Kamniku. Ko so dobili stanovanje v Kamniku, so se preselili skupaj. Hčerka Slava se je medtem že zaposlila v Kranju pri nekem trgovcu. Fanta pa sta se dnevno vozila v Ljubljano v šolo. Ciril je v napetih časih pred 2. svetovno vojno dobil ponudbo za učenje na Koroškem, a jo je zavrnil. Sin Branko danes pravi, da bi gotovo ostal živ, če bi takrat sprejel ponujeno možnost. Namesto tega se je zaposlil v tovarni usnja v Kamniku. Leta 1941 so ga ponovno aretirali in vse do smrti, leta 1944 se je vlekla agonija aretacij, mučenja v raznih taboriščih in zaporih. Fanta so medtem poslali v vojsko, kjer sta delala na cestah za potrebe nemške vojske. Imeli so načrt, da bodo skupaj zbežali v partizane. Mati je sinu Branku celo poslala partizansko obleko v vojsko. A najbrž so se prav zaradi te obleke načrti izjalovili. Cirila je bil umorjen kot talec, Miran pa je bil med ofenzivo na vzhodni fronti hudo ranjen in zajet kot nemški vojak. Po koncu vojne je bil ujetnik v Franciji. Branko (imenovan tudi Saša) je odšel z nemško vojsko v Italijo. Po kapitulaciji Italije je pustil orožje in se pridružil Angležem ter se pridružil Prekomorski brigadi. Leta 1947 se je vrnil iz vojske, najprej k mami v Kamnik, ki je živela pri hčeri Slavi in gospodinjala. Cirilova hči Slava se je medtem že poročila in rodila dva otroke. Slava je v Kamniku kupila hišo in ko se iz vojske vrnil tudi Miran, so se vsi skupaj preseli. Miran je po vojni študiral geodezijo, v Kamniku spoznal ženo in se poročil. Rodil se jima je sin. Zaradi službe so se kasneje preselili na Kočevsko. Miran celo življenje čuti posledice vojne. Težave ima namreč z nogo, ki je bila

v vojni hudo poškodovana. Po ženini smrti se je Miran vrnil v Kamnik in odšel v dom starejših, kjer je še danes. Miranov brat dvojček Branko se je po vojni zaposli v Iskri v Kranju, kje je spozna Tončko, s katero sta se poročila. Pred poroko sta se odločila, da bosta spremenila priimek v Dragonja. Leta 1955 sta se jima rodila dvojčka, Ciril in Metod. Ko je Iskra odprla obrat v Ljubljani, so se preselili v prestolnico, kjer sta se otroka tudi šolala. Branko je ostal v Iskri do upokojitve.

Drekonjeva žena Ema je medtem leta 1965 umrla v Kranju, hči Slava Gabron pa leta 1980.

Slika 4: Drekonjevi sorodniki ob spomeniku na Temljinah

Vir: Kogojevi s Temljin

Slika 5: Spomenik na Temljinah

Vir: Barbara Markič

➤ Drekonjevo umetniško ustvarjanje

Cirila Drekonja pa se spominjamo tudi kot pesnika in pisatelja, čeprav mu je ob poučevanju in aktivističnem delu za literarno ustvarjanje ostalo malo časa. »Doba, v kateri je živel, in delo, ki ga je moral opravljati, sta ga dušila, da se ni mogel popolnoma posvetiti pisateljstvu, za kar je čutil nagnjenje in sposobnost« (Šavli 1946: 60). Literarno je začel ustvarjati že v dijaških letih, ko je s sošolci izdajal »literarni listič«² *Refleksi*. Takrat je pokazal predvsem pesniško dušo, objavil pa je tudi prozno delo *S ceste* (1915). Javno se je predstavil v socialistično usmerjenem tržaškem kulturnem vestniku *Njiva*, katerega odgovorni urednik je bil Ivan Regent. Tu je Drekonja objavil svojo prvo tiskano pesem *Ljubici* (1919). Kot publicist je objavljaval v *Učiteljskem listu* in mladinskem *Novem rodu*, ki sta izhajala v Trstu. Kasneje je objavljaval v *Koledarju Goriške Matice* (*Ljudske modrosti*, 1931), *Mladiki* (*Zapuščeni*, 1921) in *Novem rodu* (prozno delo *Verne duše*, pesmi *Coklje* in *Potoček*, vse 1925 ter pesem *Tolminci delajo*, 1929). V *Našem glasu* je leta 1927 objavil pesem *Pastirji*, v *Kresnicah* pa pesmi *Mati* in *Želja* (1928) ter *Plevice* (1929). Poleg leposlovja je pisal tudi neleposlovne članke, zlasti veliko s pedagoškega področja. V *Našem rodu* je tako objavil članek *Mengore* (1929). Pisal je o Janku Gerželju (*Učiteljski list*, 1922), Janezu Laharnarju (*Naš glas*, 1928), Josipu Fonu (*Učiteljski list*, 1923) in Jožefu Kendi (*Koledar Goriške Matice*, 1930). V *Učiteljskem listu* je objavil vrsto člankov s pedagoškega ali šolskega področja: poročilo o odborovi seji tolminskega učiteljskega društva 4. decembra 1921, o občnem zboru tega društva 1922, o Försterju in samozatajevanju, o umetniški vzgoji, o procesu dela in izkoriščanju v kapitalistični družbi, o politično-gospodarskem stanju v Jugoslaviji (1922), o snovanju začetnice za slovenske šole na Primorskem pod Italijo.³ Ukvarjal se je tudi z mladinskim tiskom in pisal o učiteljskih knjižnicah. Leta 1930 je pri *Goriški Matici* v knjižni obliki izšlo njegovo delo *Pod domačim krovom*. V njem je cela vrsta pedagoških naukov, a tudi veliko zapisov o ljubezni do rodne zemlje. Glede vzgoje svojih otrok je Cirilov sin povedal, da ni bila ravno takšna kot o opisuje v omenjeni knjigi. Bila je precej trda in večkrat je »šiba pela«.

Ciril Drekonja je pisal pesmi s socialno, vojno, domovinsko in ljubezensko tematiko. Posamezne pesmi je objavljaval v literarnih revijah, večina pa jih je ostala v rokopisu.

² Bevk v *Listi bele marjetice* 1956: 7.

³ Breclj 1975: 366.

Nekatere od teh pesmi je avtor očitno pripravljajal za knjižno izdajo, saj jih je oštevilčil, razporedil in jim dal naslov (*Tolminske pesmi, Begunske pesmi*). Nekatere poznamo iz objav v periodiki. Pesmi so socialnega značaja, vsebujejo vojno motiviko, tesno so povezane s tolminsko pokrajino (Baška grapa, Kneža, Tolminska vas), tematsko pa se dotikajo tudi ljubezni do rodne zemlje in izpričujejo »trpljenje hribovskega človeka v boju za vsakdanji kruh.« (Bevk: *Listi bele marjetice*, 7). Vsebina Drekonjevih pesmi je dokaj stvarna, rad podaja jasne figure in opise. »Sebe in svoje rojake bi rad naslikal kar se da realistično.« (Brecelj 1975: 366)

Bolj kot poeziji se je Ciril Drekonja posvečal prozi. V svoji zreli dobi je začel pisati kmečke povesti. Pisateljstvo je bilo zanj »osrednje delo in poklic.« (Brecelj 1975: 365) Tudi tu kaže veliko navezanost na Tolminsko in predvsem Baško grapo. Snov za svoja dela je črpal iz domačega okolja Baške grape in bližnje okolice. Ljubil je vaško življenje in ljudi. Vedno se je postavil na stran zapostavljenega in zatiranega človeka. Želel je prikazati domačega človeka kot ga je sam poznal, njegovo delo, navade in duhovno življenje. V njegovih delih se zrcalijo težke ekonomsko-socialne razmere na vasi, čas prve svetovne vojne, deloma tudi nove politične ureditve po njej. Ni znano, ali se je opiral tudi na tuje literarne ustvarjalce. Vsekakor pa lahko sklepamo, da mu je bilo ustvarjanje sorojaka Bevka zelo blizu.⁴ Prvo Drekonjevo prozno delo *Čuvaj Suta* je izšlo leta 1930. Nato je objavil povesti *Dolg* (1931) in *Beg iz življenja* (1936), zaradi zaostrenih razmer leta 1935 ne izide že najavljena povest *Listi bele marjetice* (1956). V raznih literarni revijah izidejo njegove kratke povesti. V *Vrtcu* tako izide prozno delo *Najdražji biser* (1938-39), pesmi *Bela vrtnica, Dete in Tolminske vasi* (1939-40). V *Roditeljskem listu* leta 1938 objavijo kratko povest *Prostor*. Precej del je izšlo po pisateljevi smrti, za kar ima precejšnje zasluge France Bevk, s katerim sta bila prijatelja. *Vestnik Slovenske posvetne zveze izda Pravljico o detetu* (1946), kasneje pa izide še povest *Listi bele marjetice* (1956). Kar nekaj Drekonjevih del je ostalo v rokopisu. V delu so bili še naslednji teksti, ki so ostali v rokopisu: *Življenje nad grobovi* (ponekod citirano *Prilogarjevi*), *Rozalka* ter dva krajša teksta *Grapa* in *Zločin* (z variantnim naslovom *Marijanica*). Ciril Drekonja je bil tudi zbiralec narodnega blaga in urednik. K temu delu ga je pritegnil rojak in učitelj Josip Kenda. Po Kendovi smrti je s sodelovanjem Ivana Šavlija v Trstu izdal zbirko *Tolminske*

⁴ Brecelj, 367.

narodne pravljice (1932). Omenjeni knjigi je napisal uvod in prispeval tudi nekaj pravljič, ki jih je sam zbral na Tolminskem.

➤ **Drekonja in Bevk**

Marjan Breclj je v Tolminskem zborniku objavil vrsto ohranjenih rokopisov pisem, ki sta si jih dopisovala Drekonja in Bevk. Ohranjenih je 41 izvirkov pisem, večina Drekonjevih, poslanih Bevku. Pisma si sledijo od leta 1924, ko je Drekonja učiteljeval na Šentviški gori, pa do zadnjega poslanega pisma iz leta 1940, ko je pisal iz Kamnika. Iz zapisov velja sklepati, da v tridesetih letih kakšno pismo ni doseglo Bevka (najbrž zaradi italijanske cenzure). Bevk se je namreč po prihodu iz vojne vrnil v Gorico, kjer je postal urednik *Mladike*, ravnatelj Narodne knjigarne in odbornik *Goriške Matice*.

Med Bevkom in Drekonjo se je razvilo tesno sodelovanje. Drekonja ga je večkrat spraševal za nasvete o svojih lepopisnih delih, pošiljal mu je v branje izdelke, opisoval mu je bivalne in družinske razmere in ga večkrat prosil za posredovanje pri zaostalih plačilih in honorarjih. Zaradi večjih količin objav v *Matici*, je Drekonja prosil Bevka, naj nekaj njegovih del objavi pod psevdonimom Ciril Ivanov (ker je Ivanov sin), »da ne bo izgledala letošnja Matična izdaja preveč obložena z mojim imenom in da me ne razglase kot krošnjarja, ki prodaja vsakovrstno drobnino.«⁵ (Breclj 1975: 377).

Večkrat je bil kritičen do prirejenih objav svojih del, iz pisem je razvidno, da je želel »vnašati v svoja dela življenje, kakršno je spoznal in poznal in da je hotel iti mimo ustaljenih klišejev.« (Breclj 1975: 377).

Drekonja je Bevku poslal tudi ureditev nedokončanega Kendovega dela. Opomnil ga je, da pripiše njegovo ime k izdaji, saj se čuti odgovornega kot urednik.

Šlo je za vzajemno pomoč in dajanje nasvetov med primorskima pisateljema. »Hvaležen sem Ti za odkrito besedo in strogo sodbo, zato je odveč, ko se na koncu pisma oprustiš.«⁶ (Breclj 1975: 385). Iz pisem je razvidno, kako je pisateljevanje dopolnjevalo Cirilovo osebnost. Kljub polnem poučevalnem urniku je našel čas. »Obetal sem si, da bo šlo, a me

⁵ Drekonjev citat iz pisma Bevku (1929).

⁶ Drekonjev citat iz pisma Bevku (1932).

je delo zgrabilo drugje. Na šoli nismo v polnem številu. Učil sem ves dan, zvečer so me čakali uradni posli.«⁷ (Brecelj 1975: 391).

Ob prebiranju pisem je čutili, kako se je Drekonja pogosto ga je lotevalo domotožje. Hrepenel je po domu, družini, spominjal se je otroških let. »Na sveti večer Ti pišem [...] Ob takih večerih, kakor je nocojšnji, se človeka poloti rado domotožje. To ne radi časa, ki teče, temveč radi spominov. Zdi se mi, da je vse, kar lepega občutim, samo spomin na otroško dobo.«⁸ (Brecelj 1975: 387).

Drekonja je bil hvaležen očetu za vse, kar je storil zanj. To je razvidno iz pisem št. 32, 34, 36 in 38. Bevka prosi, da se pri kamnoseku pozanima za spomenik staršem, denar pa naj vzame od honorarja in založi.

Prijateljstvo med sorojakoma se je izplačalo, saj je Bevk kljub mnogim Drekonjevim kritikam posredoval in upošteval Drekonjeva mnenja ter prošnje.

⁷ Drekonjev citat iz pisma Bevku (1934).

⁸ Drekonjev citat iz pisma Bevku (1932).

3. RAZLAGA UPORABLJENIH TERMINOV

➤ **Žanr**

V SSKJ je žanr definiran kot oblika umetniškega dela glede na ustaljen, značilen način obravnavanja določene vsebine. Hladnik pa žanr opredeljuje kot največkrat snovno določljivo in s snovjo definirano formo, ki pristaja na določeno konvencijo in sledi določeni situaciji. Tudi povest ima žanrsko formo.⁹ Povest je v slovenski šolski poetiki daljše, umetniško manj pomembno delo v prozi s poudarkom na zgodbi. Povest je rada žanrsko določena, njena glavna žanra sta kmečka in zgodovinska povest.

➤ **Kmečka povest**

Kmečka povest je eden najobsežnejših žanrov v slovenski pripovedni tradiciji. Zanja je značilno, da so glavne osebe kmetje ali druge osebe, ki so tesno povezane s kmečkim okoljem in načinom življenja.

Kmečka povest je žanrska oznaka. Sem sodijo tudi besedila, podnaslovljena kot vaška zgodba, kmečka novela ali kmečki roman (Hladnik 1991: 69).

Kmečka povest je pripoved o kmetih, kmečki naravi in kmečkem ravnanju, navadah, družbenih odnosih na vasi in povezanosti vaškega življenja z delom na zemlji (Hladnik 1990: 10).

➤ **Žanrski tipi kmečke povesti¹⁰**

Skozi celotno obdobje nastajanja kmečke povesti so se pojavljali različni razvojni tipi. Žanr kmečke povesti je zelo obsežen in vključuje naslednje tipe:

- idilična kmečka povest (idila pomirja socialna nasprotja ali pa jih sploh ne omenja, folklorni elementi tu količinsko prevladujejo, posredovanje folklornega sentimenta je tudi glavno sporočilo);

⁹ Slovenska kmečka povest, 7.

¹⁰ Hladnik 1990: 10, 107 – 120, Kmečka povest. Wikipedia, prosta enciklopedija: http://sl.wikipedia.org/wiki/Kmečka_povest, (20. 3. 2010).

- večerniška kmečka povest (je najobsežnejša veja žanra, zanjo je značilna poučnost v različnih oblikah: gospodarska, politična, etična, verska);
- folklorneorealistična kmečka povest (zanjo je značilna izrazita nefabulativnost, temelji na realnih dogodkih, prisotnih pa je tudi precej folklornih elementov);
- tradicionalna kmečka povest (je nejasno prostorsko definirana, temeljni motiv pa je generacijski konflikt, ki se hitro in ugodno reši, prisotni so tudi praznični folklorni motivi; ta veja je najbolj značilna za Josipa Jurčiča);
- naturalistična kmečka povest (obsega malo besedil, uvaja motivne novosti, npr. prešuštvo, ki postanejo predmet scenske obdelave, nastopajo nekmečke osebe, do kmečkega kolektiva pa je zavzeta negativna pripovedna perspektiva; predstavnik te veje sta Zofka Kveder in Fran Govekar);
- patriotska kmečka povest (pojavlja se okrog prve svetovne vojne);
- pokrajinska kmečka povest (predstavlja specifične probleme določene pokrajine);
- domačijska kmečka povest (gre za besedila večje dolžine, ki predstavljajo dom in družino kot največjo vrednoto);
- popularna kmečka povest (zanjo je značilen senzacionalizem, osrednje mesto večkrat zavzema zla oseba);
- klasična kmečka povest (značilna je za Frana Saleškega Finžgarja, junaki tukaj ne propadejo po lastni krivdi, ampak zaradi razmer);
- ekspresionistična kmečka povest (opisuje izjemne osebe, značilna je za Franceta Bevka in Juša Kozaka);
- socialneorealistična kmečka povest (pomemben je motiv kmečkega proletariata).

4. ANALIZA OBJAVLJENIH KMEČKIH POVESTI IN VZGOJNEGA PRIROČNIKA

4.1. ZGODBE

4.1.1. Čuvaj Suta

Delo je izšlo leta 1930 v Trstu. Gre za Drekonjev prvi daljši pripovedni tekst. Zgodba je postavljena v čas, ko so kmetje odkupovali grofovsko posest. Slikovito opisuje kraj pod Pečmi, Ravnico z dvema grapama, Prodnico in Ploščakom. Kraj je opisan kot samotni, tih in divji. Takemu okolju so prilagojeni tudi ljudje. Ravničani so od grofov odkupili zemljo, ne pa tudi gozdov, saj so mislili, da jih bodo imeli pravico izkoriščati. Prav tu jim je oblast prekrizala načrte, saj so v gozd postavili čuvaja Suto. Med vaščani je bil zaradi svojega strogega in neprijaznega pristopa osovražen. Samoto mu je krajšal le lovski pes, ki pa ga nekoč vaščani ustrelijo. Tako je čuvaj ostal popolnoma sam. Njegov boj predvsem proti divjim lovcem je postal še bolj srdit. Med najbolj pogumnimi, ki se postavlja po robu čuvaju in ga izziva, je divji lovec Miha. Med njima se vname boj, ki privede do tragične smrti. Priljubljeni Miha, ki je ukradel srce Ravničanki Marjanici, se ujame v zasedo z orožniki, ki jo je pripravil Suta. Ko je Miha želel ubežati zasedi, usodno pade v brezno. Od tega dne je sovraštvo vaščanov do Sute še večje. Marjaničino srce pa strto. Ko po naključju najdejo Sutino truplo v strugi potoka, nihče ne ve, kaj se je z njim zgodilo. O tem tudi niso govorili. Iz zgodbe je mogoče sklepati, da so ga umorili vaščani.

4.1.2. Dolg

Leta 1931 izdana povest *Dolg* slika tolminsko vas med obema vojnama. Gre za Drekonjevo najdaljšo povest, ki opisuje tedanje vaške razmere. V povesti se vrstijo kmečki ljudje, v ospredju je odnos med vaških oderuhom Dragarjem in njegovim dolžnikom Košanom ter njunima družinama. Močna osebnost kot je Dragar izkorišča šibkega in prepoštenega Košana. Med njima se pojavlja nevtralni Zagričar. Vse tri osrednje figure povezujejo ljubezni med njihovimi otroki. Otroci bogatih kmetov so bolj svobodni, samovoljni in všečni, revni pa ponižni in pokorni. Zlasti dekleta revnejših kmetov pogosto postanejo »žrtve« premožnih zapeljivcev. V povesti je Košan v začaranem krogu. Eno zlo rodi drugo. Ker je Košan zadolžen pri Dragarju, se odloči, da bo prodal gozd trgovcu Delfinu iz mesta, ki je bil obilen in zalit tujec (»Delfin je govoril slabo, naglas je bil

tuj.«)¹¹ Košanove pahne v še večjo nesrečo, saj jih okrade. Očetu Košanu se omrači um in ga odpeljejo v bolnišnico, kjer naposled umre. Starejši, delaven in vročekrven sin, pravi kmet se žrtvuje in odide služiti v svet. Košanove zadane nova nesreča, ko France v rudniku umre. Košanova hči Nanica se medtem zaplete z Dragarjevim sinom Feliksom, Košanov mlajši sin Andrej pa z Dragarjevo Štefanijo. Na srečo je bil France zavarovan, tako da se lahko poplača dolg, Naničin otrok umre in tako omogoči Nanici začetek novega življenja s Francetovim prijateljem Tonetom. Tudi Andrej pozabi na Dragarjevo Štefanijo in se poroči z Zagričarjevo Angelo. Pravega boja med kmečkima družinama v bistvu ni, orisane so le svetle figure, ki z žrtvijo rešujejo Košanove in pripeljejo do srečnega konca. Mladi so tisti, ki peljejo rodbino naprej in gojijo ljubezen do domačije in zemlje. V tem pa se kaže nacionalno čustvo pisatelja, ki so ga politične razmere odtrgale od domače zemlje in družine.

4.1.3. Beg iz življenja

Leta 1936 je v Biblioteki za pouk in zabavo izšla krajša povest *Beg iz življenja*. Tragična zgodba je postavljena v obdobje 1. svetovne vojne in po njej. Vojno življenje je poseglo tudi v tolminske kraje. Tod tuji vojaki gradijo cesto in se ustavljajo v Zakrajarjevi kmetiji. Zgodba v ospredje postavlja dve družini: Zakrajajeve in Robarjeve. Zakrajerjevi hčeri se zapleteta z mimoidočimi vojaki. Med vojno se vrne na dopust tudi Robarjev Jakob in Zakrajarjeva Tona ga omreži. Nastavi mu past, da bi prikrila sramoto in rodila nezakonskega otroka. Po končani vojni se Jakob vrne domov, a dvom, da je Tonin otrok njegov, ga neprestano razjeda. Ne želi imeti nobenega opravka z njo, a ga Tona toži. Kljub vsemu se z njo poroči, takrat pa se začne njegov notranji boj in trpljenje. Privede ga do načrtovanja umora žene, a se mu ta izmuzne s trditvijo, da pričakuje njegovega otroka. Od Jakoba zbeži, sam pa se obesi. S smrtjo se Jakobovo trpljenje konča, ni pa prave odrešitve, saj ni dosežena sprava.

4.1.4. Listi bele marjetice

Listi bele marjetice so bili napovedani pri Goriški Matici že leta 1935, a so takratne razmere preprečile izid povesti. Delo je izšlo šele leta 1956, po Drekonjevi smrti. Sprva je Drekonja delu namen naslov *Na vasi*.

¹¹ Dolg 1931: 59.

Tudi ta zgodba je postavljena v pisateljevo rodno okolje, med Grebene v Baški grapi. Opisuje ljubezen dveh ljudi, ki pa jo vaška okorela morala zatre in onemogoči. Zopet je v ospredju nesoglasje med dvema družinama oziroma »strujama«. Na eni strani so to Kmet, Ferjanc in Klančar, na drugi pa Blažic, Čelar in Andrej. Vaščane ločuje klanec in prepiri v povezavi z vodo ob nalivih. Odnosi se še zaostrijo zaradi vaških govoric, ko Blažic obtoži Klančarjevo Ano in Ferjančevega Ivana nespodobnosti. Ker mlada trdita, da se med njima ni zgodilo nič, se Ferjanc in Kmet odločita za tožbo proti Blažicu. Ivan in Ana postaneta glavni tarči govoric in najbolj trpita v prepirih in besednih spopadih med meščani. Fantovski »poglar« Miha še bolj podžiga prepire. Nov utrip pa tudi nove zdrahe prinese tuj delavec Dolfi, ko pride kot delavec graditi vaški vodovod. Zaradi vodovoda, ki še vedno deli vaščane, se Klančar spre z Ivanom in prepove vsakršne stike z Ano, Ivan se upre tudi očetu in odide v mesto. Dolfi se poroči z Anino prijateljico Tereziko in kot njuni poročni priči imata nesojena ljubimca možnost, da se ponovno združita in začneta snovati prihodnost. Ponovno vmes poseže Miha, ki ga ponovno Ana zavrne. Ljubosumni Miha ponovno sproži govorice in Klančar Ano nažene. Ana odide neznano kam, ko se vrne Ivan, jo najdejo mrtvo.

Povest s tragičnim koncem, ki je posledica zaostalega vaškega mišljenja.

Pisatelj med vrsticami pove, da je slovensko ljudstvo krotko in naivno.

4.1.5. Pod domačim krovom

Pedagoško delo je izšlo leta 1930. V njem je cela vrsta pedagoških naukov, a tudi veliko zapisov o ljubezni do rodne zemlje. Drekonja opisuje, kako vzgojiti otroka v bodočega gospodarja na kmetiji iz vestnega občana. Potrebno je vzorno družinsko življenje in okolica. Oče kot gospodar kmetije je zgled sinovom, mati kot gospodinja pa hčeram. Vzgajati je treba z zgledom in pravo besedo. Kazen sledi le v skrajni sili. Otroku je potrebno vcepiti veselje do napredka, izboljšav v kmetijstvu, a hkrati gospodarno ravnanje z denarjem. Vzgoja je uspešna, »kadar izhaja iz otroka samega prepričanje, da je prav, če dejanje, ki bi bilo napačno, opusti, ali pa da bi bilo prav, če dobro dejanje izvrši.« (Pod domačim krovom 1930: 18). Potrebna je tudi dušna vzgoja za dobrega človeka in dober značaj. Svoje trditve in nauke podkrepi s kmečkimi črticami in prilikami ter raznimi zgledi, ki jih črpa iz drugih leposlovnih del (npr. Cankar, Komenky, Slomšek) ali pa iz lastnih izkušenj.

4.2. NOTRANJA ZGRADBA

4.2.1. Snov in tema

»Ni ga poklica, ki bi zahteval toliko znoja, kakor ga terja kmetovanje.« (Pod domačim krovom 1930: 109).

V vseh obravnavanih Drekonjevih kmečkih povesti je snov vezana na kmetstvo, predvsem v povezavi z rodno tolminsko zemljo. Prikazal je naravne lepote tega dela slovenske zemlje, opisal preprostega tolminskega kmeta in njegovo zraščenost z zemljo, njegove stiske in napake, boj za vsakdanji kruh, pa tudi kmečke navade in običaje.

Teme njegovih povesti so si pogosto podobne. Vse povesti se dogajajo v kmečkem okolju. Slikajo tedanje gospodarske in socialne razmere ter družbene odnose med kmečkim prebivalstvom.

Tipične kmečke zgodbe z izpostavljenimi posebnimi družbenimi odnosi med posameznimi kmeti so *Dolg*, kje je v ospredju odnos med vaških oderuhom Dragarjem in njegovim dolžnikom Košanom. Košanovo podložništvo in pokornost Dragarju ter goljufija privede do tragične smrti gospodarja in starejšega sina, ko mora najstarejši sin po sili razmer zapustiti ljubo domačijo in se žrtvovati za kruh.

Beg iz življenja v ospredje postavlja dve kmečki družini: Zakrajajeve in Robarjeve. Zakrajarjevi hčeri se spečata z mimoidočimi vojaki, starejša Tona pa nastavi past Robarjevemu Jakobu, ki ga omreži in rodi otroka. Jakob je prisiljen vzeti bajtarko na svojo premožno kmetijo. Vse življenje Jakoba razjeda dvom o očetovstvu, kar ga privede do samomora.

Poseben odnos je tudi med kmeti v *Listih bele marjetice*. Tu pisatelj slika kmečke dogodivščine ter dogajanje okrog meteorne vode in klanca, ki ločuje vaščane na zgornje in spodnje. Gradnja vodovoda hkrati združuje in ločuje vaščane, razprtije pa podkrepijo še obrekovanja, ki jih sproži Blažic in zaradi vaške okorne morale se konča mlado življenje.

V *Čuvaju Suti* je opisana kmečka vasica Ravnica, kje so kmetje odkupili zemljo, ne pa tudi gozdov, ki so ostali v lasti oblasti. Glavni protagonist je gozdi čuvaj, ki kmetom prepoveduje divji lov in izkoriščanje gozda. Samotarski mož se vmeša v življenje Ravičanov, ko zasleduje divjega lovca Miho, ki zaradi zasledovanja nesrečno umre. Složni kmetje se Suti maščujejo in ga umorijo, a o njegovi smrti se ni govorilo. Izpostavljeno je sodelovanje in medsebojna pomoč med vaščani.

Kljub temu, da je delo *Pod domačim krovom* vzgojnega značaja, pa ne smemo zanemariti pristno opisanih odnosov med starši in otroki v sorazmerju z domačo grudo. Drekonja opisuje, kako se otroka vzgaja. Primerja jo z delom na polju. Pravi, da imamo za delo na polju veliko pripomočkov, za vzgojo otroka pa le malo. »V zemlji je ljubezen in lepota.« (Pod domačim krovom 1930: 109). Zgled je oče kot gospodar in glava družine, ki ima odločilno in veljavno besedo. V otroku je potrebno vzgojiti ljubezen do domačije in kmetije ter raznolikega kmečkega dela. »Nobeno domovanje ne nudi toliko domačnosti kakor rodna hiša in nikjer ni počitek slajši kot pod rodnim krovom.« (Pod domačim krovom, 1930: 109).

Poleg kmečkih odnosov je v ospredju še ljubezenska tematika, ki se odvija prav v vseh analiziranih zgodbah in spleta literarne osebe v različne odnose.

Največjo vlogo ima v povesti *Listi bele marjetice*. V ospredju je nedolžna ljubezen med mladima Ivanom in Ano. Zaradi zategnjene morale in okornega mišljenja vaščanov se njuna ljubezen znajde pred težko preizkušnjo, nedolžno spogledovanje in medsebojno naklonjenost loči obrekljivost, kar privede do Ivanove selitve v mesto. Ko imata po srečnem naključju zopet možnost združitve, ju hudobija in zavist za vedno oddaljita, Ano pa poženeta v smrt.

Tudi v *Dolgu* najdemo ljubezensko tematiko. Kljub dolžniškemu odnosu med kmetoma Dragarjem in Košanom, se njuni potomci zapletejo v ljubezenske usode. Košanova hči zanosi s prevzetnim Dragarjevim Feliksom, a otrok umre. Tudi Košanov sin Andrej ni ravnodušen do Dragarjeve Štefanije. Smrt Naničinega otroka pomeni začetek novega življenja s Tonetom, ki ji je dvoril še preden se je zapletla s Feliksom. Ljubezen najde tudi Andrej, ki po bratovi smrt ostane zvest njegovemu spominu in prevzame skrb za kmetijo. Poroči se z Zagričarjevo Angelo, poroka pa posledično pomeni vzajemno pomoč med družinama.

V *Begu iz življenja* ne gre za pristno in nedolžno ljubezen kot v ostalih analiziranih delih, ampak za strastno. Zakrajarjevi hčeri nista zavračali mimooidočih vojakov, ki so tod gradili cesto. Da bi Tona prikrla nezakonskega otroka in sramoto družini, zapelje naivnega Jakoba. Ker se otrok rodi še preden se Jakob vrne iz vojske, se v njem poraja dvom glede očetovstva. Zakon med njima sloni le na otroku in v strahu pred tožbo. Tako med njima ni pristnega ljubezenskega odnosa, ampak pereči dvom, ki Jakoba vodi v pogubo.

Ljubezen v *Čuvaju Suti* se razpleta med divjim lovcem Strmarjevim Miho in drzno Peskarjevo Marjanico. A njuna ljubezen se žalostno konča zaradi Mihove tragične smrti.

4.2.2. Motivi

4.2.2.1. Ljubezenski motivi

Takšna in drugačna ljubezen je najpogostejši motiv Drekonjevih povesti. Prav v vseh obravnavanih delih so osebe vpletene v zanke ljubezni. Nekateri ostanejo vpeti v zanke, drugi pa se osvobodijo bodisi na negativen ali pozitiven način.

Pogosti so tudi ljubezenski trikotniki med glavnimi osebami, prisoten pa je tudi motiv Romea in Julije (ljubezen med mladima sprtih hiš).

Ljubezen je bodisi realizirana bodisi nerealizirana.

Realizirana ljubezen pelje v srečen konec, ki se konča z napovedano poroko, čeprav je potrebno pred realizacijo premagati določene ovire.

Ljubezen je najbolj izražena v *Listih bele marjetice*. Tu sledimo ljubezenskim pripetljajem od vsega začetka. Že naslov nakazuje na ljubezen. Trganje listov marjetice služijo namreč za izštevanko o ljubezni. »Ana se je oddahnila, vzela v roko cvet, z drugo je pričela trgati bele lističe in šteti... [...] Moj je, za norca me ima, ne mara zame.« (Listi bele marjetice 1956: 17). Primarna ljubezen se dogaja med Ano in Ivanom. Ker sta vkovana v okove zastarelega vaškega mišljenja, se čustvo izkazuje v obliki naklonjenosti in spoštovanja. Romantičen trenutek, ko Ana Ivanu podari marjetico privede do vaškega obrekovanja, zaničevanja in razprtij na vasi, sama pa trpita in požirata zbadljivke. Ana se znajde v ljubezenskem trikotniku z Miho, ki ji neuspešno dvori. Razprtije na vasi privedejo do razdora prijateljstva med družinama, zato je njuna ljubezen prepovedana. Kljub temu se Ivan upre očetovi volji in odide v mesto. Tu je izražen tudi generacijski konflikt. Prijatelja Dolfi in Terezika za poročni priči izbereta Ano in Ivana. Ob poroki se Ana in Ivan ponovno srečata in začneta graditi načrte za prihodnost. A Miha ni pozabil zamere, zato se Ani maščuje. Mihovo maščevanje je izraz rivalstva med fanti. Klančar zaradi tega Ano nažene iz hiše in Ana odide neznano kam. Ko se vrne Ivan, najdejo Ano mrtvo.

Ljubezen v *Dolgu* se kaže med potomci dveh nasprotnikov. Na eni strani je premožni Dragar, na drugi pa dolžnik Košan. Zanimivi so tudi trije ljubezenski trikotniki med Košanovo Nanico, Dragarjevim Feliksom in Tonetom, med Košanovim Andrejem, Dragarjevo Štefanijo in Zagričarjevo Angelo ter med Štefanijo, Jurijem in Andrejem.

Nanica zanosi s Feliksom, ki pa vasuje tudi pri drugih dekletih. Tone zaman čaka na Naničino srce. Šele ko Naničin otrok umre in Nanica spozna, kakšen je Feliks, jima je dana možnost za skupno pot. Tudi Košanov Andrej se ujame na Dragarjeve čare. A Štefaniji bije srce za Grivarjevega Jurija. V Andreja pa se zagleda Zagričarjeva Angela, s katero se kasneje tudi poroči. Feliksovo nemirno srce in neustaljenost pa ga vodita od dekleta do dekleta, končno pa se ustali z gostilničarko. Štefanija se poroči na kmetijo, kjer je delo vse prej kot lahko. Feliksovo nemoralno početje med vaščani se sproža moralnih vzgibov, saj je sin najbogatejšega kmeta, tem pa je po takratni logiki dovoljeno vse. Nekoliko v ozadju dogajanja je ljubezen med Marjanico in Miho v *Čuvaju Suti*. Ker je vodilna nit povesti čuvanje gozda in lov divjih lovcev, izvemo le malo o njenem odnosu. Iz zgodbe je razvidno, da se imata rada, Miha pogosto obiskuje Marjanico in načrtujeta, da bosta nekdanj skupaj. Napoto jima dela le Marjaničina starejša sestra Urša, ki ljubosumno preži na par ter ju le redko pusti sama. Zdi se, da ni ovir za njuno srečno življenje, a jima nesreča prekriža načrte.

Vzgojni priročnik *Pod domačim krovom* izpostavlja ljubezen med zakoncema in otroki ter domačo zemljo. Za dobro vzgojo je potrebna ljubezen znotraj družine in dober zgled, ki pripomore k vzgoji otrok. »Družinsko življenje nudi preobilo vzgojnih prilik, saj so navezani na medsebojno ljubezen in strpnost stariš in otroci, bratje in sestre, vnuki in dedje ter v nekaterih hišah domači in posli.« (Pod domačim krovom 1930: 23).

Posebna ljubezen je v *Begu iz življenja*. Če lahko tu sploh govorimo o ljubezni. Otrokovu rojstvo privede do poroke, ki pa ne temelji na ljubezni. Da bi ohranila čast in skrila sramoto nezakonskega otroka, Tona prisili naivnega Jakoba k poroki. Zakon je sklenjen pod prisilo, iz strahu pred tožbo. Zakonsko življenje pa ne hrani ljubezen, ampak ga razjeda dvom. Tragična ljubezen, ki privede do tragičnega konca.

Značilno za Drekonjo je, da vključuje ljubezen v zakonski okvir. Vse ljubezni se končajo s poroko oziroma načrtovanje le-te. Zakon je zanj temeljna vrednota in družinsko življenje je zanj zelo pomembno. Družina je najlepša in najpotrebnejša skupnost ljudi. Sklepati je mogoče, da je temu tako, ker je bil sam od svoje družine pogosto ločen zaradi poklica in drugih dolžnosti.

Pri Drekonji je prikazana ljubezen le znotraj istega stanu, med kmečkim prebivalstvom. Se pa ljubezen lahko splete med kmeti različnega socialnega položaja, npr. med bajtarji in

bogatimi kmeti z gruntom.

4.2.2.2. Gospodarski motivi

Drekonja je nekatere zgodbe postavil v obdobje po 1. svetovni vojni. Prva svetovna vojna je usodno posegla v narodni, gospodarski in kulturni razvoj.

V vojne razmere je postavljena povest *Beg iz življenja*. Mladi fantje odhajajo v vojsko, med njimi tudi Robarjev Jakob. Družine skrbi, kdo bo delal na kmetiji, ko jih ne bo.

Množično prihajajo novi obrazi. »Gneča v grapah, na bregovih, na planotah.« (Beg iz življenja, 4) Vojaki gradijo cesto za potrebe vojaškega transporta. »Preko polja in senožeti so Rusi kopali zemljo.« (Beg iz življenja 1936: 5).

V povesti *Listi bele marjetice* gradijo vodovod za vaške potrebe. Tu je zaslediti zametek modernizacije. Z gradnjo pridejo tudi delavci. Novi obrazi v vasi privlačijo predvsem mlada dekleta. Dolfi omreži vaško dekle Tereziko, Ivana pa premami delo drugod.

Gospodarski motiv z industrializacijo se kaže v povesti *Dolg*, ko mora prezadolžen France na delo v rudnik, da bi poplačal očetove dolgove. S prodajo gozda goljufivemu trgovcu Delfinu so zapravili namreč vsakršno možnost, da bi se izkopali iz dolga, ki ga odplačujejo Dragarju.

V *Čuvaju Suti* zasledimo divji lov in preprodajo plena za dodatni zaslužek.

Gospodarski motiv v vzgojnem priročniku *Pod domačim krovom* pa se kaže v vzgoji za dobrega gospodarja in občana. Tu je izpostavljeno tudi dedovanje in nasledstvo.

Gospodarstvo ter dedovanje domače zemlje so pri Drekonji pomembni motiv. Ker je bil navezan na domačo zemljo, ki jo je moral zelo zgodaj zapustiti, je v vseh povestih poudaril pomembnost, da se rod in kmetija ohranita. Za nasledstvo doma je po navadi določen najstarejši sin, hčere se navadno omožijo drugam. Tudi ko oče preda nasledstvo sinu, navadno sodeluje v odločanju in še vedno »vlada« v ozadju. Po stari kmečki navadi, ko se sin poroči, tudi prevzame kmetijo. Starša živita z mladimi in tako gre tradicija iz roda v rod.

Posebej velik poudarek, celo revolucionarna ideja se pojavi v povesti *Dolg*, ko postavi mladi rod na mesto, ki so ga starejši zapustili ter tako nakaže nadaljevanje ljubezni in življenja na domači zemlji (Brecelj 1975: 368). Oče Košan namreč umre, starejši sin France se smrtno ponesreči v rudniku, kamor je bil primoran oditi, da je zagotovil

preživetje družine, hči Nanica se odseli k možu in tako kmetijo prevzame mlajši sin Andrej, ki si tu ustvari družino z Angelo.

V *Listih bele marjetice* vaščani gradijo vodovod z mislijo tudi na prihodnje rodove. Pri gradnji gospodarjem pomagajo tudi sinovi, ki bodo nekoč podedovali zemljo in kmetijo. V *Begu iz življenja* je izpostavljen problem dedovanja, ko gospodar odhaja v vojsko. Jakob je namreč prevzel skrb za kmetijo po smrti očeta. Z njim živijo mati, mlajša sestra in bolehen stric. Ob slovesu se sprašujejo, »Kdo bo delal? Mi ki ostanemo, smo slabi.« (Beg iz življenja 1936: 4). Bajtarska družina Zakrajerjevih je za svoje hčere zbirala bogatejše kmete, da bi se omožile na boljše. Jakob je bil ravno pravi in Tona je znala izkoristiti. Tudi v vzgojnem priročniku Drekonja piše od dedovanju, kako bo sin nasledil očeta. V otroku je namreč potrebno vzgojiti ljubezen do zemlje in ga naučiti gospodarnega ravnanja, z zgledom oblikovati dobrega gospodarja.

4.2.2.3. Etični motivi

Drekonja v svojih povestih prikazuje kmeta kot zdravorazumskega človeka, liki so prikazani kot večinoma dobre osebe, včasih je njihov značaj prikazan enoznačno kot je to značilno za kmečko povest. Negativno so navadno prikazani tiste osebe, ki so v povezavi z oblastjo ali pa najbogatejši kmetje na vasi, ki si prisvajajo vso pravico. Na splošno je slabih oseb pri Drekonji zelo malo, prevladujejo pozitivne osebe.

V *Čuvaju Suti* je negativen lik čuvaj sam, saj se postavlja po robu kmetom in je na strani oblasti. Zato je osovražen s strani kmetov, pa tudi pisatelj ga označi tako, da bralec začuti negativen lik. »Kot slaba vest se je potikal čuvaj Suta po gozdih in goličavah.« (Čuvaj Suta 1930: 6). Tu je izražen tudi negativen motiv tujca, kar pa je razumljivo, saj je dogajanje postavljeno na slovensko ozemlje, ki je bilo večji del obstoja pod takšno ali drugačno okupacijo.

Tujec je tudi Dolfi v *Listih bele marjetice*. »Delavci so prinesli v vas novo govorico, drugače so naglašali besede.« (Listi bele marjetice 1956: 20). Predvsem fantje so sovražni do njega, saj jim predstavlja grožnjo pri dekletih. V tradicionalno vas prinese nekaj novega, svežega, presenetljivo pa je, da so trdi, okorni vaščani precej dobro sprejeli tako Dolfija kot ostale delavce.

Sovražnega odnosa je deležen tudi tuj trgovec Delfin v *Dolgu*. »Govoril je slabo, naglas je bil tuj.« (Dolg 1931: 59). Kmetje so skeptični do njegovega trgovanja in nezaupljivost se

upraviči, ko ogoljufa že tako ubogega Košana in delavce, ki so spravljali les. »"Kmetje neumni, prodali ste mu drva, da je prevaral še nas!"« (Dolg 1931: 89).

Tudi v *Begu iz življenja* je prisoten motiv tujca. V vas pridejo tuji vojaki, ki gradijo vojaško cesto. Vaščani jim seveda niso naklonjeni, razen Zakrajarjevih deklet, kjer so se ustavljali. »Spoznali so Zakrajarjeve, se udomačili pri jih.« (Beg iz življenja 1936: 8)

V priročniku *Pod domačim krovom* v eni od črtic piše o prodaji domače grude in izdaji, ko fant odhaja v tujino in zapušča domačijo. »Vsakega boli v dno srca, ko prodaja grudo, ki so jo obdelovali in ljubili dedje in pradedje. Strah pred tujino prešine slehernega, ki se poslavlja od domačije.« (Pod domačim krovom 1930: 111).

Mati ima v Drekonjevih besedilih posebno vlogo. Značilna je stereotipska podoba »svetega lika matere«. Mati je kmečka žena, ki skrbi za gospodinjstvo in otroke, skrbi za živino, delo na njivah in travnikih. Vedno ima polne roke dela in le redko pokaže svoja čustva. V Drekonjevih povestih je mati vedno nekje v ozadju. Nikoli ni izpostavljena v glavni vlogi in ne vpliva na razplet dogodkov. Pogosto umre še mlada, o materi izvemo, ko o njej pripoveduje oče. »"Kakšna je bila mati, ko je bila mlada? [...] pravili so, da je bila lepa."« (Listi bele marjetice 1956: 64).

Dekleta so po naravne zakonu določene za materinsko vlogo in gospodinjenje. Z rojstvom otrok pride upanje, da rod ne bo zamrl, da bo grunt rasel naprej, da bo življenje boljše. V vzgojnem priročniku je Drekonja naprednih mislih in pravi, da bi se tudi dekleta morala izučiti v nečem, »saj je dandanes že toliko poklicev, ki jih vrše izključno ženske, da ni več težko najti kruha oni, ki se je za kako delo usposobila.« (Pod domačim krovom 1930: 113). Vendar pa ostaja v svojih povestih zvest tradiciji in žensko upodablja še vedno podložno možu.

Mati se pojavlja redno skozi celotno povest, vedno pa v povezavi z možem kot dobra žena ali z otroki kot skrbna mati, ali pa v kolektivu z drugimi ženami kot vaška opravljivka. »Ženske so posedale po skupinah pred hišami, ki so bile v pripravnejših legah, in premlevale svet.« (Listi bele marjetice 1956: 15).

Žena je podrejena možu in se podreja njegovim ukazom. »Košanka je molče poslušala pogovor.« (Dolg 1931: 58).

Kakšna je vloga matere v družini, Drekonja lepo opiše v vzgojnem priročniku *Pod domačim krovom*. Mati je namreč najdražje bitje. »V našem spominu in v naši misli počiva velika in neomadeževana kot svetost sama.« (Pod domačim krovom 1930: 20). Drekonja

opisuje skrben in ljubeč odnos matere pa tudi vzgojni vpliv vse od otrokovega rojstva dalje. »Mati je posebljena dobrota in ljubezen.« (Pod domačim krovom 1930: 21). Mati v Drekonjevih povestih je tudi mediator med sprtima stranema. »Takrat je prišla na prag stara Andrejevka. "Bog pomagaj! Ali sta ob pamet? Nehaj, Martin! "« (Liste bele marjetice 1956: 13). Tudi v Dolgu poseže mati v ostre besede med očetom in sinom. »"France, ne bodi krivičen in sirov!"je vzdihnila mati. "Z očetom sva delala in trpela."« (Dolg 1956: 12).

Vloga očeta v Drekonjevih povestih je skrb za zemljo in kmetijo. Predan je delu in želi, da bi potomci podedovali kmetijo v najboljšem stanju. Ima tudi velik vpliv na vzgojo otrok, saj je njegova beseda vedno odločilna. »"V moji hiši sem jaz gospodar, Ivan! "« (Listi bele marjetice 1956, 79). V priročniku *Pod domačim krovom* piše, da je oče »gospodar v družini in uživa kot tak spoštovanje ter ugled pri vseh družinskih članih.« (Pod domačim krovom 1930: 19). Zaščitniških so do svojih hčera in slovesa kmetije. »"Tvoj fant hodi skrivaj k nam."« (Listi bele marjetice 1956: 95).

Prisoten je tudi generacijski konflikt med očetom in največkrat starejšim sinom, dedičem. Razen v Čuvaju Suti, je ta odnos dobro izražen v vseh Drekonjevih povestih. V *Begu iz življenja* po očetovi smrti kmetijo podeduje sin Jakob, postane gospodar in skrbi za mlajšo sestro, mater ter bolehnega strica. »Že v krvi je prinesel na ta svet ponos in sloves Robarjeve kmetije...[...]Navzel se je veljaščine. To je varoval po očetovi smrti ni mu je bila prav tako drag kakor dom, katerega je podedoval.« (Beg iz življenja 1936: 16). Košan v *Dolgu* je bil ponižen in pohleven, sin France pa njegovo nasprotje. V svoji boječnosti je mnogokrat popustil oderuškem Dragarju in trgovcu Delfinu, France pa se jima je znal upreti. »Kaj omahujete!« se je vmešal France z besedo. »"Recite da ali ne! "... [...]"Kako veste in morete, gospod" je govoril Košan in spravljal s tresočo roko bankovce.« (Dolg 1931: 61 – 63). V *Listih bele marjetice* je največji generacijski konflikt med Ferjančevimi. Med očetom in sinom pride do konflikta, ko hoče Ivan od doma. »Čutil je, kakor da se ruši dom... [...] Ivan je ostal trd in uporen.« (Listi bele marjetice 1956: 128).

4.2.2.4. Vzgojni motivi

Drekonja je bil v prvi vrsti učitelj in velik pedagog, pisateljstvo mu je bila druga služba. Zato ni čudno, da srečamo tudi težnjo po vzgoji preprostega človeka in bralca. Kot zaveden

Slovenec je poskrbel, da so lahko rojaki brali v slovenskem jeziku. Pisal je, ko mu je čas dopuščal. Ni se loteval samo leposlovnih del, ampak je posegal tudi v razprave predvsem v Učiteljskem listu.

Vzgojni priročnik *Pod domačim krovom* je najboljši primerek za predstavitev vzgojnosti. Tu najdemo vrsto naukov in navodil o vzgoji otroka, da bo zrasel v dobrega in trdnega kmeta, gospodarja in občana. Knjiga vzgaja od otrokovega rojstva do odrasle dobe.

Prestavil je vrsto prigradov in zgledov, ki opisujejo primere vzgoje. »Skrb staršev za obstoj in razvoj otrok se izraža v vzgoji.« (Pod domačim krovom 1930: 4).

Vzgojnost v Listih bele marjetice se kaže v poslušnosti otrok, ki jo od njih zahtevajo starši. Sledenje njihovim ukazom je v povesti izraženo v primeru Klančarja in njegove hčere, ko upošteva očetovo prepoved glede Ivana. »"Iz glave si izbij neumnosti! Dokler sem jaz tvoj oče, ne misli na Ferjančeve!"« (Listi bele marjetice 1956: 112). Ana je pridna gospodinja, poštena in ponižna. »Pri luči je Ana sejala moko.« (Listi bele marjetice 1956: 22). Tudi verska vzgoja je del vzgojnega načrta, saj se ob nedeljah mladi in stari zberejo pri nedeljski maši. V družbi veljajo moralna načela, ki jih določa krščanstvo, zato je vasovanje in nečistovanje nemoralno in bogokletno.

Tudi v *Dolgu* in *Begu iz življenja* temelji vzgoja predvsem na poslušnosti in spoštljivosti do staršev ter ljubezen do rodne zemlje. Pa seveda stroga morala, ki velja med kmeti.

4.2.2.5. Folklorni motivi

Folklorni motivi so pogost motiv v Drekonjevi kmečki povesti. Folklorni motivi so sicer tvorni element zgodbe, skrbijo pa za posebno atmosfero in so skoraj obvezni element kmečke povesti. Prisotni so delovni motivi košnje in oranja, delo in zabava na planini, žetev, paša, krščanski prazniki, prazničen je tudi motiv nedelje. Sem spadajo tudi pogrebi, rojstva in poroke. Na planinsko kmečko povest je omejen motiv divjega lova. Ta je prisoten v *Čuvaju Suti*. Prav zaradi divjega lova in izkoriščanja gozda, ki je v lasti oblasti, so v gozd postavili Suto. Divji lovci nastavljajo pasti, v katere se ujamejo razne gozdne živali. Plen kasneje prodajo za dodatni zaslužek. Tudi v *Listih bele marjetice* se pojavi motiv divjega lova. Liščarjev nastavlja pasti lisicam in zajcem, zato se tudi Jožef odloči, da bo nastavlja pasti, da nekaj zasluži. »"Liščarjev nastavlja lisicam in zajcem. Denar prejme... Tudi jaz bom nastavljal."« (Listi bele marjetice 1956: 86).

Drekonjeve kmečke povesti se odvijajo okoli dela na polju, košnje, gozda. »Pred hišo so zazvene kose. Neurejeni koraki so udarjali po klancu in se oddaljevali navzgor proti

senožeti.« (Dolg 1931: 5). Poleg košnje in spravljanja sena je v *Dolgu* prisoten tudi motiv gozdarjenja, ko Košanovi prodajo gozd. »V Košanovem gozdu so zapele sekire. Glasno so odjeknili udarci in se lovili nato med drevesi.« (Dolg 1931: 66). V *Listih bele marjetice* ravno tako najdemo motiv košnje, pa tudi delo na polju. »Ajda se je bila zmočila samo enkrat. [...] Koruza dela sedaj moko.« (Listi bele marjetice 1956: 41). Košnja in žetev sta tudi del povesti *Beg iz življenja*. »Snopi suhi, zrnje se je usipalo iz klasov. [...] Otava je silila v cvetje.« (Beg iz življenja 1936: 4).

Pomemben je tudi praznični motiv in motiv nedelje. Kmetje se veselijo nedelje kot dneva, ko si lahko odpočijejo od napornega tedenskega dela. Navadno pomeni nedelja dan, ko se zberejo v cerkvi, po maši pa se moški srečajo v gostilnah, tudi žene pokramljajo. »Nedelja. Težko jo je pričakovala mladina, težko izgarani hlapci in dekleta. Kmetje so godrnjali in se hudili, da v tednu niso dokončali vsega, kar bi bilo potrebno, vendar so se veselili počitka. [...] Z bregov so se usipali ljudje in jezili cesto proti fari.« (Listi bele marjetice 1956: 27). »Po maši so se zbrali mladeniči pred gostilno. Povabili so dekleta s sabo in jih odvedli v gorenje gostilniške prostore. Spodaj so se ustavili možje. Žene so se zatele deloma v kuhinjo, drznejše so prisedle v sobi k možem.« (Dolg 1931: 24).

Za praznik je ravno tako poseben običaj. Dan pred praznikom si fantje od deklet izprosijo cvet in si ga naslednji dan pripnejo, ko gredo navadno k maši ali na semenj. »Na praznik so šli fantje v gruči proti fari. V drugi gruči, nekoliko od zadaj so šla dekleta. [...] Andrej je nosil nagelj na prsih. Tudi Feliks ga je imel.« (Dolg 1931: 24).

Folklorni motiv je tudi vasovanje in dogodki povezani s poroko. »Lahek žvižg v zgodnjem večeru, ko so bila Košanova okna še razsvetljena, je naznanil Nanici, da pride Feliks v vas.« (Dolg 1931: 39). Fantje so ob večerih radi dvorili dekletom in plezali po lestvi do njihovega okna. »Mladenič je odšel v kozolec, splezal po latah v križe. Tam je ležalo več lestev. [...] Fant se je odzibal po lestvi do okna.« (Beg iz življenja 1936: 22). Če so jim dekleta odprla, je pomenilo uspeh, če pa ne, so pogosto kuhali zamero. Ana v *Listih bele marjetice* zavrne Mihovo dvorjenje, zato se ji maščuje. »Miha se je stresel. Okna mu odpirajo povsod, njemu, poglavarju. [...] Ob vratih v hlev je našel vile. Zasadil jih je v gnoj, dvignil in nato vrgel blato na Klančarjev zid. [...] Maščeval se je za Tereziko, Dolfija, Ano in Ivana.« (Listi bele marjetice 1956: 151).

Poseben dogodek je poroka, ki je pomemben dogodek za celotno vas. Ta prinaša več običajev. Pred poroko mora ženin odkupiti nevesto. Fantje nagajajo ženinu, dokler jih ne izplača. »Na Goričnici se je zadril žvenket in ropot. Kosa je zvenela, kangla je hreščala, star

kotel grmel. Vmes se je razlegalo vriskanje.« (Listi bele marjetice 1956: 71). Pred poroko dekleta pripravijo doto, da jo prepeljejo na ženinov dom. »Najprej so prinesli iz hiše težko skrinjo. [...] Skrinjo na vozu so odprli. Dekleta so se nastavila s klanca do hiše. Iz rok v roke so si podajale rjuhe. [...] Nato so nalagali perilo: srajce, delence, modrce, dokler belina ni segala nad rob. Skrinjo so zaprli, ključ odnesli v hišo in ga izročili ženinu.« (Listi bele marjetice 1956: 140). V *Begu iz življenja* Tona pripravi balo in jo pokaže Jakobu. »"Tu je moje bala." Videl je posteljo, omaro, skrinje. Tona je odpirala predale. Živobarvna krila in jope so bile spravljene v prvem; v drugem rjuhe, v tretjem drobnarija.« (Beg iz življenja 1936: 20).

O doti piše pisatelj tudi v priročniku *Pod domačim krovom*, kjer nameni doti celo poglavje.

4.2.2.6. Izselsjevanje

Problem izselsjevanja pri Drekonjevih povestih ni posebej poudarjen. Pojavlja se kot odhod na delo v mesto. Ne pomeni trajne selitve, ampak zgolj začasno, dokler ne zasluži dovolj za laгодnejše življenje na domači zemlji. Ivan odide v mesto, da bi lahko živel brez očetove pomoči in se poročil z Ano, ko se vrne. »Vrnem se. Takrat bo lepše.« (Listi bele marjetice 1956: 132). V *Dolgu* France odide na delo v rudnik, da bi poplačal očetov dolg. »France je pisal, kako se mu godi, kako je v tujini, kaj dela.« (Dolg 1931: 135).

V delu *Pod domačim krovom* je pisatelj celo kritičen do izselsjevanja in prodajanja domače grude.

4.2.2.7. Kriminalni motivi

Drekonja opisuje tudi motive nasilja. Gre za prepire, ki vodijo v pretepe, samomore, poskus umora in umor.

Prepiri se vrtijo med kmeti, nemalokrat se besedno prerekanje sprevrže v pretep.

Vsepoprek se prepirajo v *Listih bele marjetice* zaradi vodovoda in opravljanja. »Soseda sta se za trenutek gledala kot sršena, ne da bi golsnila. Vaščani so zavohali prepir.« (Listi bele marjetice 1956: 12). Prepirajo se tudi sosedje v *Dolgu*. Nemalokrat prepir in zamera privede do medsebojnega obračuna. »Planil je k steni (Feliks) in že je držal kol v rokah. Vendar ni imel časa, da bi ga bil rabil; Andrej se je zaletel kot besen vanj, udaril je enkrat, dvakrat.« (Dolg 1931: 128).

Do umora pride v povesti *Čuvaj Suta*, vendar storilec ni znan. »Suto so pokopali. Temna skrivnost se je zgrnila nad njegovo smrtjo in nad njegovim grobom. Nihče ni ugibal, nihče ni črhnal besede.« (Čuvaj Suta 1930: 29).

Samomoru smo priča v *Begu iz življenja* in v *Listih bele marjetice*, poskus umora se zgodi v *Begu iz življenja*. Jakob ne prenese dvoma o očetovstvu, zato naprej poskuša umoriti svojo ženo, kasneje pa si sodi sam. »O mraku je odšel kradoma na podstrešje. Zarana so ga našli obešenega na tramu.« (Beg iz življenja 1936: 37).

V *Listih bele marjetice* najdejo mrtvo Ano. Okoliščine njene smrti namigujejo na samomor. »Sredi trate je ležalo truplo. [...] Klančarjeva Ana je počivala na zeleni blazini.« (Listi bele marjetice 1956: 158).

Poskus samomora se zgodi v *Dolgu*. Zaradi neodplačanega dolga in goljufije trgovca z lesom Košan ne vidi druge rešitve kot samomor. Vendar ga domači rešijo. »Na izbi so ugledali Franceta, ki se je sklanjal nad očetom in mu rahljaj vrv na vratu« (Dolg 1931: 98).

4.2.3. Kategorije in strukturni tipi

Kmečke povesti je mogoče klasificirati s pomočjo treh kategorij, ki zajemajo semantični prostor večine kmečkih povesti:

Kot pri vseh kmečkih povestih tudi pri Drekonji v ospredje stopa poleg subjekta (junak) še dom in posledično tudi nedom. Dom lahko pomeni kmečko domačijo ali vas, vedno gre za pozitivno kategorijo, saj nudi zavetje, varnost in zagotavlja eksistenco, nedom in vse, kar je povezano s tujino, pa predstavlja negativno kategorijo in pomeni grožnjo propada ali

spremembe strukture doma. Tukaj gre večinoma za prizadevanje junaka, da ohrani dom, se poroči in omogoči nadaljevanje roda. Spremembo zahteva dom in ne junak.

4.2.3.1. Dom

Kategorija doma je v Drekonjevih povestih zelo pomembna. Nanaša se predvsem na domačijo in zemljo. Širše gledano predstavlja dom tudi vas, v kateri junak živi in se počuti domače.

Ožji pomen kmečke domačije je zajet v *Dolgu*, *Begu iz življenja* in *Listih bele marjetice*. V *Dolgu* predstavlja dom revno domačijo Košanovih, ki je podložna bogatemu kmetu Dragarju. Košanovi želijo poplačati dolg in se osvoboditi. Kljub vsem zapletom in tragedijam Košanovim le uspe odplačati dolg in postaviti domačijo na lastne noge. Na kmetijo zaživi nov rod in tako nadaljuje tradicijo na domači zemlji.

V *Begu iz življenja* junak po smrti očeta prevzame skrb za domačijo in jo brani z vsemi častmi. Žal pa se ujame v Tonine spletke in zapravi dobro ime domačije. Po poroki s Tono mu dom postane tuj, nepoznan, ne nudi mu več zavetja in varnosti. »Zdaj je ležala pred njim mrtva, tuja zemlja. Ničesar več ni čutil do nje; niti tega ne, da je bila očetova in po njem izročena sinu.« (Beg iz življenja 1936: 31).

V *Listih bele marjetice* je kategorija doma omejena na družinsko življenje in ohranitev družinske časti. Dom je tisti, ki Ivanu in Ani nudi zaščito pred obrekljivimi in spletkarskimi vaščani. Domači ju podpirajo in branijo. A kljub vsemu sta oba primorana zapustiti zavetje. Ivan se odloči za selitev in zaslužek, Ano pa v srditi jezi prežene oče zaradi Mihove potegavščine in umazanja imena domačije. »Ana je mislila samo na to, da mora bežati, bežati. Preskakovala je kamne, hlode. Bežala je.« (Listi bele marjetice 1956: 154).

Tudi Nanica v *Dolgu* je umazala družinsko ime s tem, ko je zanosila z Dragarjevim Feliksom. Sama se čuti, da ni vredna domačije. »Čutila je, da je nevedna doma, da ga je izdajala. Bičala bi se bila od sramote in zaničevanja do same sebe.« (Dolg 1931: 105).

Širše je dom zajet v *Čuvaju Suti*. Tu je vas tista, ki simbolizira dom. Složnost in varnost je čutiti v vasi, ko najdejo umorjenega čuvaja Suto. Nihče se išče storilca, kljub sumu, da je morilec nekdo iz vasi, ki je maščeval Mihovo smrt. »Grapa je molčala zakrknjeno in stanovitno.« (Čuvaj Suta 1930: 29).

4.2.3.2. Nedom

Nedom je negativna kategorija, nanaša se na predvsem tujstvo. Tradicionalni in nekonformistični kmetje so skeptični do vsega tujega in temu pripadajočih elementov. Bojijo se za obstoj doma.

Element, ki najbolj ogroža dom je najbolj izražen v povesti Beg iz življenja, ko se prebivalci grape bojijo prihajajočih ruskih vojakov, ki so zasedli to območje. »Vsi so čutili, da leži med družbo nekaj tujega.[...] Domačnost in zaupanje nista bili tisti kot nekdanj.« (Beg iz življenja 1936: 11).

Za obstoj doma se borijo tudi Košanovi, še toliko bolj ko v tujino odide najstarejši sin France. A dom se ohrani, saj se drugi sin Andrej poroči in nadaljuje rod na domačiji. Nedom predstavlja tuj svet, ki pa je po svoje vabljen predvsem za mlade. Starejši so v dvomih glede dela na tujem. Mladina išče zaslužek v svetu. France že dolgo razmišlja o tujini. Vendar še v istem stavku tudi o ponovni vrnitvi na kmetijo. »V svetu je morda sreča, doma je ni. Ko bi bili prosti, bi se vrnil in bi bili doma najsrečnejši.« (Dolg 1931: 49). Enako razmišlja tudi Ivan v *Listih bele marjetice*.

4.2.3.3. Junak

Drekonjevi junaki imajo točno določen cilj in mu sledijo. Cilj je povezan s kategorijo doma.

France v *Dolgu* si prizadeva, da bi izplačali Dragarju dolg in se rešili dolžnosti do njega. Želi si neodvisno kmetijo, ki bi jo naredil boljše. K temu stremi, a ga zavira neodločni in prepošteni oče, ki je še vedno gospodar in ima kot gospodar glavno besedo. »Očeta se je lotevala malodušnost. Tu in tam se je vmešal v pogovor. Majal je z glavo. Njegove besede so bile podobne tarnanju.« (Dolg 1931: 61).

Junaka *Listov bele marjetice* padeta v nemilost vaških opravljivce. Želita, da bi si nekoč ustvarila skupen dom. A ker še ni čas, odide Ivan v mesto, namerava pa se vrniti k Ani. A njuni načrti se ne uresničijo. Ivan kljubuje očetu, Klančarju in vaščanom, Ana pa nima takšne moči in tragično konča.

Jakob je sam gospodar na bogati kmetiji. A po poroki s Tono se čuti ujetega v lastnem domu. Jakob ne doseže svoje cilja, ki ga je načrtoval že oče. Namesto tega se spremeni struktura družine. Sprememba je negativna tako zanj kot druge družinske člane, saj v hišo pride bajtarica, dekle nižjega stanu. Po Jakobovem samomoru je vprašljiv tudi obstoj

grunta, saj se je žena z otrokom odselila, mati in stric pa sta starejša in bosta težko zmogla kmetovat.

V *Čuvaju Suti* tujec ogroža vaščane, a vas ohrani kategorijo doma, saj se ga uspe znebiti.

4.2.3.4. Povezanost junaka, doma in nedoma

V vseh povestih so junaki tesno povezani z domom. Želijo ohraniti domačijo in živeti v kmečkem okolju. France v *Dolgu* želi odplačati dolg prednikov. Želja se uresniči bratu Andreju, ko s Francetovo žrtvijo in z Zagričarjevo pomočjo odplača težo, ki bremeni grunt. Ivan v *Listih bele marjetice* sicer odide od doma po zaslužek v mesto, a ima namen, da se vrne in zaživi z Ano. Njegova vrnitev je predčasna, ker Ana umre.

Tudi France v *Dolgu* razmišlja o zaslužku v tujini in kasnejši vrnitvi na kmetijo.

Jakob v *Begu iz življenja* ima vse pogoje za skrbno gospodarjenje na kmetiji, a mu to prepreči vojna in poroka z bajtarico, ki mu podtakne otroka. Ker je v dvomih glede očetovstva raje umre in pusti kmetijo.

Junak v *Čuvaju Suti* je sam čuvaj. A je tujec in je povezan s kategorijo nedoma. Od vaščanov je osovražen, saj ruši njihovo vsakdanjost in vdira v njihovo domačnost. Suta je neprimeren junak in vas ga ne sprejme.

4.2.4. Ideje

Kmečka povest ima lahko več idej in so lažje razberljive kot sporočilo (Hladnik 1990: 94). To dejstvo je značilno tudi za Drekonjeve kmečke povesti.

Ideje, ki izstopajo, so povezanost kmečkega človeka z zemljo, pogosto je prisotno domovinsko čustvo s slovenskonacionalno idejo, pojavi se tudi gospodarska ideologija in ideja o božji urejenosti sveta.

4.2.4.1. Zraščenost z zemljo

Zraščenost človeka z zemljo je ena najpogostejših in najglasnejših idejnih konstant kmečke povesti (Hladnik 1990: 94).

Zemlja je za kmeta največje bogastvo, pomeni vir preživetja. Vsi Drekonjevi junaki so tesno vezani na domačo zemljo, vendar pa se kmet ne poistoveti z njo, ampak ostane le v tesni povezanosti.

Ideja je najbolj prisotna v povesti *Dolg*. Košanovo preživetje je vezano na zemljo. Obenem je primoran garati še za Dragarja, kateremu je dolžan še iz časov svojih prednikov. »Da sem bil pri Dragarju vezan in da smo vezani, ni moja krivda. Nisem jaz naprtil dolga na to hišo; podedoval sem ga.« (Dolg 1931: 12).

Vežanost na zemljo in odvisnost od nje je prisotna tudi v *Begu iz življenja*. Človek je že ob rojstvu določen, kakšen kmet bo. Ljubezen do domačije se ukorenini globoko v otroku. Zemlja in posest se podedujeta od staršev. Takšen stan kot so imeli starši, takšnega imajo tudi otroci. Le redko se zgodi, da se stan spremeni. To je možno na primer v primeru poroke ali pa v primeru izgube premoženja zaradi takšnega ali drugačnega razloga. Bajtarica Tona tako pride na dobro stoječo kmetijo, s tem ko otroka pripíše Jakobu, poskrbi, da bo tudi otrok dobro situiran. »Zavedala se je, da je prišla z bajtarije na kmetijo [...] Zrasla je bila v zavednosti in trdem delu. [...] Male pobrežne njivice je zamenjala za dolge njive, travniki so se šopirili v dol in breg.« (Beg iz življenja 1936: 34).

Vežanost na domačo zemljo idealizira tudi povest *Listi bele marjetice*. Ivan se odloči, da bo poročil domačinko Ano, četudi mu branijo. Kljub selitvi v mesto, očetu pove, da se vrne po Ano, saj je vezan na domačo vas. »Ivan se je bojeval z očetom, Klančarjem in Ano. Prvega je spoštoval, z drugim je obračunal, mimo Ane ni mogel. [...] "Domačo bom pil. – Ana ni Klančar."« (Listi bele marjetice 1956: 128).

Povezanost človeka in zemlje pa pisatelj lepo opiše v vzgojnem priročniku *Pod domačim krovom*. »Ni ga poklica, ki bi zahteval toliko znoja, kakor ga terja kmetovanje. Zapuščena zemlja rodi samo trnje in osat in ako hočemo, da nam da žlahten sad, jo moramo zaliti z znojem.« (Pod domačim krovom 1930: 109). Tu pisatelj primerja človeka z zemljo. »V mukah rodi mati sina, a ga zato ne sovraži; nasprotno, čim več je zanj trpela, tem ljubši in dražji ji je. Isto je z zemljo, čim več znoja je popila, tem dražja nam je.« (Pod domačim krovom 1930: 109).

4.2.4.2. Domovinsko čustvo in nacionalnost

Domovinskost je predhodnica nacionalne ideje. Avtorji kmečke povesti jo razumejo v smislu regionalne pripadnosti. Še ožje je vezano na domačo vas, domačijo, »zemljo domačo«. (Hladnik 1990: 96).

Slovenskost kot nacionalna ideja ni v nobeni povesti med glavnimi idejami. V Drekonjevih povestih ne najdemo pretirano patriotskih izjav, niti angažiranih nacionalnih čustev, čeprav piše v času, ko je bilo nacionalno vprašanje aktualno.

Najbolj pa je izražena nacionalna ideja v povesti *Dolg*, ko na mesto, ki so ga zapustili starejši pride novi rod »ter tako nakaže nadaljevanje ljubezni in življenja na domači zemlji.« (Breclj, 368). »Andrej je ostal zvest bratovemu spominu. V vsem ga je posnemal. [...] Le v nečem mu ni sledil; brez ljubezni ni mogel živeti. [...] Sklenil je, da se poroči.« (Dolg 1931: 137).

Vežanost na domovino najdemo tudi v *Begu iz življenja*, še posebej, ko morajo moške zapustiti vas in oditi v vojsko v tujino. »Solza niso pokazali, čeprav se jim je trgalo v duši.« (Beg iz življenja 1936: 3).

Izredno pogosto se v kmečki povesti pojavlja beseda rod in podobni izrazi, ki nedvoumno odpravljajo identifikacijski objekt oseb kmečke povesti. (Hladnik 1990: 96).

Domovinsko čustvo se pri Drekonji kaže v povezavi z rodnimi Temljinami in okoliškimi kraji z ožjo Tolminsko. Regionalna pripadnost je v vseh povestih najbolj razvidna v opisih krajev. Vse povesti so postavljene v Baško grapo, pod Peči, na Grebene, v območje Tolminske. »Peči in pod Pečmi Ravnica. [...] na koncu ravninice se je spustil breg skoraj navpično v globino. [...] Tu sta se združili dve grapi, Prodnica in Ploščak.« (Čuvaj Suta 1930: 3). »Teški skladi so se dvigali iz struge. [...] To so bili Grebeni.« (Listi bele marjetice 1956: 10).

Domovina in dom sta pri Drekonji pomembni ideji. Dom ima varovalno in proizvodno funkcijo. Dom je nekaj harmoničnega. Domačnost mu dajeta ognjišče in miza. (Hladnik 1990: 96). To je kraj, kamor se vsi radi vračajo, predstavlja idiličen prostor. Iz vojne se vrne Jakob na dopust in se razveseli domačije. »Domačnost ga je grela in božala od vseh strani. Zleknil se je na peč; [...] Prijetno mu je bilo med dragimi ljudmi.« (Beg iz življenja 1936: 9).

V *Čuvaju Suti* predstavlja dom celotna vas. Ta nudi varnost in ne sprejema tujcev. Tako vas brani svojega »sina« Miha, ki umre zaradi Sute in zagovarja morilca s tem, ko se sploh ne ugotavlja, kdo bi to bil. »Grapa je molčala zakrknjeno in stanovitno.« (Čuvaj Suta 1930: 29).

Tisti, ki so odšli od doma, se vedno radi vračajo, vrata doma so zanje vedno odprta. Na dom gledajo z nostalgijo, spominjajo se otroštva in v njih se poraja domotožje. Največkrat se prav zaradi slednjega vrnejo. »Tone je še delal v zemlji; naposled ga je domotožje iztrgalo tujini. Vrnil se je domov. Prišel je na Polog.« (Dolg 1931: 136).

4.2.4.3. Božja urejenost sveta

Po navadi je ta ideja najbolj izražena v slovenski kmečki povesti. Vendar pri Drekonji to ne velja. V Drekonjevih povestih ne gre za kake globoke religiozne ideje, pa vendar pripadajo patriarhalnemu družbenemu kodeksu, ki ima podporo v krščanski etiki. (Hladnik 1990: 95).

Osebe so vezane na krščansko tradicijo, vendar pa pretiranega bogočastja ni zaslediti. Ohranjajo krščanske tradicije in družba se ravna po krščanskih zakonitostih.

Nedelja in prazniki so namenjeni maši v dopoldanskem času, so dnevi počitka. »V nedeljo popoldne je bilo. Ljudje so se bili vrnili od maše.« (Listi bele marjetice 1956: 15).

Družba se sklicuje tudi na božjo zapoved, ki prepoveduje vsakršno intimnost med fantom in punco pred poroko. V tradicionalni krščanski družbi velja za velik greh, ki se ga je treba spovedat. Tako Ana v *Listih bele marjetice* odide k spovedi, četudi ni grešila. Ampak samo zaradi govoric. »Drugo jutro je vstala zgodaj in šla v cerkev. Pri spovedi je bila.« (Listi bele marjetice 1956: 34).

V posameznih delih je omenjena tudi molitev. »Sklepala je roke, molila za vse vprek. Pogledovala je proti nebu. Njena duša se je trgala od tega sveta.« (Listi bele marjetice 1956: 50). »Pri Košanovih so zgodaj povečerjali, odmolili.« (Dolg 1931: 53).

Omenjeni so tudi posamezni krščanski običaji in obredi. V *Listih bele marjetice* je tako opisano bedenje ob pokojnici, Ana okraši Marijino podobo z rožami, v *Dolgu* je opisana podoba Kristusa.

Trpljenje sprejemajo kot kazen za grehe in plačilo za vse slabosti. »Nanica je trpela in skrivala svojo bol. [...] Vest jo je bila, tolkla.« (Dolg 1931: 104).

Zelo pomembno je tudi upoštevanje zapovedi, ki govori o spoštovanju staršev. Še posebej je v ospredju poslušnost očeta. Hčere brez ugovaranja sledijo očetovim beseda, nemalokrat pa pride do konflikta med očetom in sinom. V *Listih bele marjetice* je prisoten konflikt med Ivanom in očetom Ferjancem, ki mu zaradi spora s Klančarjem brani Ano. »Oče in sin sta se oddaljevala drug od drugega. Ferjanc je to občutil huje nego Ivan. »"Vso srečo ti želim. Pomagaj si! Brez doma si boš težko." Tehtno je pribil te besede.« (Listi bele marjetice 1956: 128). V *Dolgu* je konflikt med očetom in Francetom, ker je oče prepošten in bojazljiv ter popušča Dragarju. France pa se temu upira, a oče je še vedno gospodar.

V povestih ni posebej izpostavljajal boga in vere, je pa posebno poglavje veri ni dušni vzgoji namenil v vzgojnem priročniku. »V verskih resnicah in v evangelijski modrosti so zajeti

nauki, ki nam kažejo pot, po kateri moramo hoditi v življenju, da dosežemo najvišji smoter – združitev z Bogom v posmrtnosti.« (Pod domačim krovom 1930: 106).

4.2.4.4. Gospodarska ideologija

Gospodarska ideologija povzema trditev, »da družba temelji na ekonomskem računu in funkcionira po gospodarskih zakonih.« (Hladnik 1990: 100). Trezno gospodarjenje je garancija za uspešen razplet, potrebna je le gospodarska, prosvetna in pravna izobrazba. (Hladnik 1990: 100). Oviro do dobrih gospodarskih uspehov predstavlja kmečka zaostalost in nesprijemanje naprednih idej.

Drekonja v svojih povesti ne izpostavi lika izobraženca, ki bi prinesel nove ideje med kmete. Zato sama idej o naprednosti kmetijstva ni izražena. Pojavlja se zametek modernizacije v *Listih bele marjetice*, ko vaščani gradijo vodovod, ki samo namiguje na gospodarski napredek. Pravega kmetijskega napredka pa v povestih ni.

V *Dolgu* je izpostavljeno socialno izkoriščanje. Že tako bogati kmet Dragar izkorišča reveža Košana in si tako poveča premoženje. »"Kakor sem rekel," je povzel zopet Dragar, "jutri pridita spravljat seno, pride naj tudi Nanica!"« (Dolg 1931: 10).

4.2.5. Pripovedna perspektiva

Razen zgodbe je pomembna pripovedna prvina tudi pripovedna perspektiva, to je določena pripovedna drža, naravnost oziroma ocena predstavljenega sveta. Kot strukturna sestavina literarnega dela določa spoznavni, idejni, moralni pogled na predstavljeni svet. Njen nosilec je lahko pripovedovalec ali literarna oseba, lahko pa tudi oba.

Življenje Cirila Drekonja, predvsem otroška leta, je močno vplivalo na njegov pogled na kmetstvo. Rodil in odraščal je namreč v revni kmečki družini. Šolanje je nadaljeval v mestu, bil je kmečki izobraženec. Nadvse je pogrešal rodne Temljine, Baško grapo in rojstno domačijo, na katero se ni mogel vračati, saj je bil kot učitelj premeščen v Italijo, kasneje pa je zbežal in se naselil v vzhodni Sloveniji.

Kmečko okolje je gledal skozi oči kmečkega izobraženca. Skozi literaturo je ohranjal spomine na otroštvo in kmečko življenje, kar kažejo motivi vezani na Grebene in Peči. Folklorni motivi dajejo Drekonji pravo kmečko atmosfero.

Pomembna je tudi sentimentalna perspektiva, ko opisuje idilične vasi, otroštvo in domotožje.

Ponekod je opazna tudi krščanska etična vsebina, družina je namreč osnovna celica družbenega življenja in najmočnejši varuh kmečkega reda.

4.2.6. Zaključki povesti

Konci v povestih so zelo pomembni, saj se tako pokaže, ali so se ideje, predstavljene skozi povest uresničile ali ne. Konci pri Drekonji niso jasno izraženi. Pri njem gre za večinoma za mešane zaključke. Čistega pozitivnega, srečnega konca kot je v idili ne najdemo.

4.2.6.1. Pozitivni konec

Praviloma se pozitivno konec »blešči na ozadju spremljajočih negativnih usod, najraje smrti glavnih ali stranskih oseb.« (Hladnik 1990: 76).

Kombinacija pozitivnega in negativnega konca je v *Dolgu*. Povest se srečno konča z Andrejevo in Naničino poroko. Oba zaživita novo življenje in nadaljujeta rod. Vendar pa je ta pozitivni konec posledica tragične nesreče. Sprva se tragika kaže z očetovo blaznostjo in smrtjo, nato pa še s Francetovo nesrečo v rudniku. Ti smrti pomenita konec nekega težkega obdobja in začetek novega. Obenem na koncu dobro zmagata nad zlim, saj se velikemu Dragarju podirajo mogočni stebri in tone v propad. Tudi njegovim otrokom ni napovedano lahko življenje.

Poroka je vsekakor uspešen konec, saj pomeni garancijo za zagotovitev potomcev in nadaljevanje eksistence kmetije. (Hladnik 1990: 76).

4.2.6.2. Negativni konec

Negativen konec je pomenljivejši. Pri Drekonji gre za večinoma tragične konce, ko se zgodbe končajo s smrtjo glavnega junaka.

V *Čuvaju Suti* tragično umre Miha, ko pade v prepad. Za njim žaluje cela vas, posebej Marjanica, s katero sta načrtovala prihodnost. Na koncu umre tudi čuvaj Suta, ki je posledično kriv Mihove smrti. Ta konec prinese neko olajšanje, da je pravici zadoščeno. Tragičen je konec tudi v *Listih bele marjetice*, kje nesrečno umre Ana in tako je onemogočena združitev dveh ljubečih src, ki sta že tako veliko pretrpeli zaradi vaških zdrah. Svetli točki v povesti sta Terezikina in Dolfijeva poroka, ko se po dolgem času Ana in Ivan spet srečata in bralec pomisli na srečen zaključek ter dokončan vodovod in sprava med vaščani.

Tragično konča tudi Jakob. Že naslov *Beg iz življenja* nakazuje na samomor. Jakob, ki ne prenese dvoma o očetovstvu, raje izbere smrt.

4.2.7. Motivacijski mehanizmi

Motive je mogoče z drugimi podobnimi enotami besedila družiti v obsežnejše literarne sestave. Ni jih pa mogoče družiti poljudno, ampak je potrebno med njimi vzpostaviti smiselne zveze, medsebojno dopolnjevanje, korist, osmišljanje: vsakega posebej je treba v besedilu upravičiti (motivirati) in to upravičenost imenujemo motivacija (Kmecl 1995: 202).

Da se dogajanje premakne naprej, ali da se delo zaplete in razplete prav na določen način, ima skoraj vedno vzrok v avtorjevi izrecni volji in le redko drugje. Za odkritje motivacije je pomembno, kako se je povest zaključila (pozitivno/negativno) in zakaj se je zaključila prav tako in ne drugače (Hladnik 1990: 84-85).

4.2.7.1. Realistična + etična motivacija

- Človek je sam s svojo voljo, mislimi (nazorom) ali čustvi (karakterjem) odgovoren za svoja dejanja – psihološka motivacija.
- Človekova dejanja so rezultat podedovanih obnašajskih vzorcev – fiziološka motivacija.
- Človek naredi tako, kot to narekujejo zakonitosti družbenega življenja – socialna motivacija.

Preplet teh treh motivacij ima ime realistična (psihosocialna) motivacija (Hladnik 1990: 85).

Kombinacija realistične in etične motivacije se najbolj pokaže v povesti *Dolg*. France se upira Dragarju in želi uveljaviti svojo voljo, da jih ne bi tako izkoriščal, a ga neodločni oče utiša in popusti pod pritiskom. »Kdo se bo prepiral! Tako je v navadi, kaj hočemo!« (Dolg 1931: 46). Obenem France spoštuje starše kot to narekuje družba in popusti.

Tudi v *Begu iz življenja* Jakob sledi zakonitostim družbe in se poroči s Tono, ki naj bi rodila njegovega otroka. »Dokler bo čakal in odlašal, ga bodo ljudje vlačili po zobeh. Zavezati jim mora jezike, nato bo mir.« (Beg iz življenja 1936: 23).

Kombinirana motivacija je prisotna tudi v Listih bele marjetice. Družbeno okolje s svojimi moralnimi zakoni preprečuje srečno mladost Ani in Ivanu. »Ivan se je jezil, Ana je jokala. Trpela sta oba.« (Listi bele marjetice 1956: 22).

4.2.7.2. Etična motivacija

Kadar so dogodki motivirani z etiko literarnih oseb, gre za pravo etično motivacijo v okviru realističnih gibal pripovedi (Hladnik 1990: 85).

Zaključek v Dolgu je motiviran z etiko literarnih oseb. Kljub Francetovi žrtvi, ostali člani družine zaživijo srečno življenje na kmetiji, uspe jim odplačati dolg in si ustvariti novo družino. Negativen lik, oderuškega Dragarja in njegove otroke pa čaka vse prej kot lahko pot. »Njegova (Dragarjeva) krona se ni več blestela kakor nekdanj.« (Dolga 1931: 137). Segal je po pijači, Feliks je bil izobčen iz družbe, Štefanija pa se je poročila na revno kmetijo.

Tudi v *Čuvaju Suti* bi lahko govorili o moralnem zadoščenju, saj je bil čuvaj kot negativen lik, ki je imel na vesti Mihovo smrt, umorjen, vaščanom pa iskanje morilca ni bilo v interesu.

4.2.7.3. Metafizična motivacija

Najbolj optimistične sklepe oblikuje metafizična motivacija. Ker gre za krščanstvo (natančneje katolištvo), je jasno le, da je njen končni cilj plemenit: ali plačilo dobrih in kazni za slabe ali neskončno odpuščanje vsem grešnim (Hladnik 1990: 85).

Metafizična motivacija se pokaže na koncu povesti Dolg, ko pisatelj opiše moralno zadoščenje, ko dobro zmaga nad zlim, slabe pa doleti kazni. Junaka, tako oče kot sin France umreta, s tem jima je odvzeta možnost odločanja in kompetenc. Njuna ideja in želja zmagata, saj je grunt osvobojen Dragarjeve nadvlade in ga nadaljuje nov rod.

4.2.8. Notranji ritem/kompozicija

Tudi proza ima notranji ritem, le da je njeno ritmično gibanje neredno, neenakomerno ali "nepravilno". Menjavanje ritmičnih enot je v prozi neenakomerno zato, ker so neenake po času trajanja, jakosti in obliki.

Vse obravnavane povesti imajo sintetično zgradbo, dogodki si sledijo po naravnem časovnem zaporedju sprememb.

Se pa na določenih mesti pojavi tudi pogled v preteklost in analitična zgradba, predvsem v smislu pojasnjevanja določenih dogodkov.

Tako v *Listih bele marjetice* pisatelj uporabi retrospektivo, da pojasni dogodek na Grebenih, ki je postavil na noge celotno vas.

4.2.9. Dogajalni čas in prostor

Kraj in čas dogajanja sta v večini povesti določena. Predvsem za kraj to velja.

Glavni dogajalni prostor je vedno kmečko okolje. Natančno opiše kraj, ki je središče pripovedovanja. Avtor je zvest svojemu rodному okolju in ga natančno, celo idilično opiše. Dogajanje vseh povesti je postavljeno v Baško grapo, v majhne vasice na tem območju, pod grebene Spodnjih Bohinjskih gorá, ki imajo na primorski strani precej krajše ime – Peči.

Čas dogajanja je težje določiti, saj razen v *Begu iz življenja* ni direktno predstavljen.

Okvirno lahko razberemo, da sega v čas pisateljevega otroštva, ko je živel na Temljinah, torej pred prvo svetovno vojno in v čas po njej.

POVEST	POKRAJINA	ČAS
<i>Čuvaj Suta</i>	Ravnica, pod Pečmi	odkupovanje grofovske posesti
<i>Dolg</i>	Polog, pod Pečmi	med obema vojnama
<i>Beg iz življenja</i>	gore na zahodu	prva svetovna vojna in čas po njej
<i>Listi bele marjetice</i>	vas v grapi pod Grebeni	ni določen

4.3. ZUNANJA ZGRADBA

4.3.1. Dolžina Drekonjevih kmečkih povesti

Drekonjo bi težko uvrstili v samo eno kategorijo po dolžini povesti, saj tipični povesti *Dolg* in *Listi bele marjetice* spadata med srednje dolge povesti, z dobrimi 40 000 besedami. *Beg iz življenja* z 9300 besedami komaj zadošča oznaki povest, *Čuvaj Suta* pa po dolžini sploh ne spada v oznako povest, če se omejimo na 10 000 besed, kakor določa kriterij.

<i>Dolg</i>	43 200 besed
-------------	--------------

<i>Listi bele marjetice</i>	41 100 besed
<i>Beg iz življenja</i>	9 300 besed
<i>Čuvaj Suta</i>	7 600 besed

4.3.2. Naslov in podnaslov

Stalna in obvezna prvina zunanje zgradbe je dandanes tudi naslov, ki stoji na čelu besedila (pa tudi posamičnih poglavij v daljših pripovedih) in napoveduje njegovo »vsebino«, vendar tudi zunanjo, oblikovno zgradbo, vsebino, snov, idejo, osrednjo osebo, dogajalni prostor, poklic osrednje osebe ...

Naslov je pomemben člen besedila, saj uresničuje prvi stik z bralcem. Od njega je tudi v veliki meri odvisno, ali bo bralec knjigo vzel tudi natančneje v roke.

Moto ali geslo opravlja nalogo razširjene naslovne napovedi.

Naslov v *Čuvaju Suti* napove glavno osebo okoli katere se vrsti dogajanje, *Beg iz življenja* namiguje na smrt, povest *Dolg* pa napoveduje motiv, ki se v delu pojavi. *Listi bele marjetice* pa napovedujejo simbol, ki ga avtor razkrije s pripovedjo.

Drekonja podnaslovi le delo *Dolg*, in sicer z zvrstno oznako povest.

4.3.3. Naslovi poglavij

Drekonja v svojih povestih ne naslavlja poglavij, ampak jih le številčno označi.

Edino delo, kjer najdemo naslovljena poglavja, je vzgojni priročnik *Pod domačim krovom*.

Tu pisatelj naslovi poglavje, ki napoveduje temo pisanja (npr. Kako vzgajamo). Poglavja člani še na podpoglavja in tudi ta naslovi (*Zgled*, *Beseda*, *Kazen*...).

4.3.4. Zvrstna oznaka

Drekonja svojih del zvrstno ne označi, razen dela *Dolg*, kjer je v podnaslovu pripis povest.

4.3.5. Prolog in epilog

Za prolog najdemo v Mali literarni teoriji naslednjo definicijo: »Danes se beseda rabi razmeroma ohlapno za vsakršno obliko izrecnega uvajanja v tekst, pač kot opozicija epilogu« (Kmecl 1995: 197).

Prologa ni zaslediti v nobenem Drekonjevem delu, vsa se začnejo z zgodbo oziroma nekim uvodnim dogodkom, iz česar je potem izpeljana zgodba.

Epilog je »zaključna formacija v knjižnem besedilo [...]: sporoča tisto, kar se je zgodilo kot nujna, celo pričakovana, čeprav manj zahtevna posledica »po« (končani zgodbi)« (Kmecl 1995: 197).

Drekonja v svojih spisih nikjer ne posebej označi konca. Izjemi sta povesti *Dolg* in *Listi bele marjetice*, kjer zadnje poglavje ne oštevilči kot vsa druga poglavja, ampak ga »naslovi« s tremi zvezdicami. Iz tega lahko sklepamo na epilog, saj tu izvemo, kaj se je zgodilo na koncu oziroma po koncu zgodbe.

5. ZAKLJUČEK

Na Drekonjevo ustvarjanje je imelo močan vpliv njegovo življenje. V svojih delih prikazuje rojstno Baško grapo in okoliške kraje pod Pečmi (zahodne Bohinjske gore). Velik vpliv je imel tudi njegov poklic pedagoga in nazorska usmerjenost (delovanje proti fašizmu).

V diplomski nalogi sem obravnavala pet Drekonjevih del v okviru analize, ki jih povezuje kmečka snov. Za tipično kmečko povest lahko štejemo *Dolg*, *Beg iz življenja* ter *Liste bele marjetice*. *Čuvaj Suta* se uvršča med planinske kmečke povesti, delo *Pod domačim krovom* pa je vzgojni priročnik.

Drekonja sledi žanrskemu tipu, v določenih primerih pa je svojevrsten. Pri njem je poleg kmetstva poudarjena domovinska ideja, naslanja se na domačo pokrajino in njene probleme. Njegova navezanost na Baško grapo in domačijo se kaže v vseh obravnavanih povestih, pa tudi v nedokončanih delih, delih iz zapuščine in pesmih. »Lepo je pri nas na Tolminskem« (Mengore 1929: 169). Med drugim je izpostavljen tudi ljubezenski motiv, ki pa je potisnjen v okvire vaške morale. Nobenega problema ne zaostri do radikalnosti, zato pri njem ni zaslediti fatalizma, patriotizma, pretirane revolucionarnosti ali protimeščanskosti. Svet je urejen po božjih zakonih in socialnih zakonitostih kmetstva. Konci Drekonjevih povesti so večinoma negativni. Vzrok za to so težke življenjske razmere, vpliv vojne in gospodarskih razmer.

Kako plodovit literat je bil, priča pestra paleta njegovih del. Veliko jih je ostalo nedokončanih. Žal mu vojna ni prizanesla in verjamem, da če ne bi umrl kot talec, bi ga lahko postavili ob bok poznanim rojakom: Bevku, Kosmaču, Šorliju in drugim. Tako ostaja Drekonja literat in zaslužna oseba Baške grape in njene okolice, širni Sloveniji pa manj poznani pisatelj.

6. BIBLIOGRAFIJA DREKONJEVIH DEL¹²

Poleg omenjenih del je Ciril Drekonja imel v delu še nekatere druge tekste. Obsežno bibliografijo njegovih del je naredil Marijan Brecelj. V roke je od Drekonjeve hčere dobil tudi rokopise neobjavljenih del.

6.1. Drekonja in Kenda

Drekonja je bil tudi nabiralec narodnega blaga in urednik. Sledil je svojemu učitelju Jožefu Kendi, ki ga je že zelo zgodaj uvedel v zbiranje narodnih pravljič (Brecelj 1975: 370).

Kenda je bil Drekonjev sorojak, rojen leta 1859 na Temljinah. Bil je marljiv zbiratelj in po njegovi zaslugi se je ohranilo nemalo ljudskega blaga s Tolminske. Zbiral je ljudske pesmi, narodne pravljičice, pripovedke, pregovore, reke, vraže in uganke. Pesmi je objavljaj v Ljubljanskem zvonu, poglobil se je v zapisovanje ljudskega besedišča in ga objavljaj v Letopisu Matice slovenske leta 1892. Kasneje je skupaj z Andrejem Gabrščkom izdal zbirko ljudskih pravljič (1896). Za ves trud so mu leta 1954 postavili spominsko ploščo, nedaleč stran, kjer danes stoji tudi Drekonjev spomenik.

Slika 6: Spominska ploščo Jožefu Kendi

Vir: Barbara Markič

¹² Povzeto po Marijan Brecelj: Življenje in delo Cirila Drekonje. Tolminski zbornik, 1975.

6.1.1. Tolminske narodne pravljice

Tolminske pravljice so po pripovedovanju tolminskih prebivalcev začeli zapisovati tamkajšnji učitelji in sicer šele v drugi polovici 19. stoletja. Tolminske narodne pravljice so v osnovi delo narodnega zbiratelja ljudskega blaga Jožefa Kende. Ciril Drekonja je k objavi pripomogel s svojim zavzemanjem pri Bevku, dodal je nekaj svojih, zbranih na Tolminskem in napisal uvod. K dopolnitvi izdaje je Drekonja naprosil še zbiratelja Andreja Šavlija. V enem od pisem Bevku je Drekonja zapisal, da se čuti odgovornega za urejanje Kendovih pravljic, zato ga naproša, da doda njegovo ime. Drekonja je dodal pravljice *Železni prstan, Trije velikani, Pastirček, Medvedov Janez, Kdo je ubil zmaja?, Začarani mladenič, Pet bratov, Junak in Ubežnik*.

6.1.2. Recila, reki, resnice in modrosti s Tolminskega

Ciril Drekonja je poskrbe, da je bilo iz zapuščine Jožeta Kende objavljeno dolgoletno zbiranje rekov in modrosti s tolminskega konca.

6.2. Neobjavljena prozna dela

6.2.1. Življenje nad grobovi (ponekod citirano Prilogarjevi)

To nedokončano delo je ostalo v rokopisu na 49-ih tipkanih straneh. Ohranjena vsebina opisuje pogreb gospodarja Jerneja Prilogarja, njegovo ženo, teto Krizancijo in sinčka Peterčka. Mlada vdova se ponovno poroči s hlapcem Matevžem, ki pa pozna le trdo delo in skrb za zemljo. Iz slednje želi izčrpati največ. V svoji zagnanosti oživi posestvo, dokupi potrebne pripomočke, prižene ovce in vole. Toda zlohoten Osmuk mu začne namigovati, da bo vse to njegovo prizadevanje in zagnanost zaman, saj bo njegovo delo užival vdovin sin, Peterček, ko bo postal polnoleten. Vdova zaupa Matevžu, da pričakuje otroka. Medtem se vdovin sin zagleda v Ančko in z njo vasuje. Kmalu izve, da so tudi drugi fantje hodili k njej. Ančka se poroči z Justinom, na poročni svatbi pa pleše tudi s Petrom. Zgodba se tu zaključí, ker je rokopisa konec. Ohranjeni ostajajo zapiski, iz katerih je poleg opisane zgodbe razvidno, da si nasproti za svoje pravice stojita Peter in Ošlakar (najbrž Matevž).

Zgodba je tipično kmečka, opisuje razmere na kmetih, sezonska dela in vaško življenje.

6.2.2. Rozalka

To je drugi ohranjeni rokopis. O njem piše Drekonja Bevku v enem od ohranjenih pisem. Pravi, da namerava izdati črtico na 30-ih straneh. Kot je iz slednjega razvidno, pisatelj opisuje mlado dekle s hribov, ki ima fanta v tujini in mu je zvesto. Dekle pride na obisk k teti v trg in se zaposli v gostilni, tržani (uradniki, profesorji, trgovci) pa jo opazujejo. Iz rokopisa je razbrati, da jo najprej opazi uradnik Uršič. Prikupno, mlado dekle je všeč tudi tujemu trgovcu, ki je pravkar odprl trgovino. Tujec doseže, da Uršiča premestijo v drug kraj. Kasneje se vrne, vendar kmalu umre. Medtem se v trgu oglasi Rozalkin sorojak Joza in mlada dva se zaljubita ter odločita za poroko. Toda kmalu najdejo Joza mrtvega v grapi. Rozalka zapusti službo in se vrne domov, vendar jo tuj trgovec zalezuje in jo želi ubiti. Rozalka spozna, da je bila Jozova smrt naklepen umor in v samoobrambi pahne trgovca v prepad.

Sprva je Drekonja poimenoval junakinjo Marjanica, kasneje pa je ime iz neznanih razlogov spremenil v Rozalka.

Odlomek o prihodu Rozalke na trg je objavljen v *Vestniku Slovenske prosvetne zveze* iz leta 1946. V začetku pisatelj najprej opiše domačine iz vasi pod Pečmi in njihovo kmečko življenje. Nato predstavi Rozalko, ki pride prvič sama na trg.

6.2.3. Grapa

Krajši, 7 strani dolg neobjavljen tekst govori o Joštu, ki se iz bogate kmečke družine ženi k bajtarjem. Grivarjevi imajo tri otroke: prvorojenca Jošta, ki bo nekoč podedoval grunt, Andreja in Marjanico. Zaradi poroke z bajtarico pride navzkriž s starši. Delo ni dokončano, je pa dober opis materialnih in socialnih odnosov med bajtarji in gruntarji.

Objavljeno poglavje iz zapuščine opisuje družino pri večerni molitvi. Iz retrospektive izvemo za pretekle dogodke. Jošt, ki se vrne iz vojske, prinese nekaj tujega med domače. Očetu ne izda, s kom se videva, ko pa izve, da hodi k Kolibčarski Anici, ki je brez staršev in da se namerava poročiti, nastane pekel v hiši. Dan pred poroko se zadnjič spreta in Jošt odide.

Ko družina moli, oče stoka nad sinovo odločitvijo in usodo. Tedaj se posmehljivo oglasi Andrejc: »"Kaj bi se gnali?" je rekel in pljunil. "Saj sem še jaz tu. Taki ste, kakor da bi se kdo obesil."« (Razgledi II 1947: 33). Tu se odlomek zaključí.

6.2.4. Zločin (variantni naslov Marjanica)

Rokopis na 6-ih listih pripoveduje o Jerajevem Joštu, ki obdeluje svojo zemljo in skrbi sam zase. V dnino mu hodi starejša ženska, ko pa ta zboli, mu pomoč ponudi Štefnova Marjana. Ta ga pregovori, da si pridobi del sosedovega sveta, ki ga je od nekdanj žulil. Marjana mu ponudi denar za odkup, Jošt pa se odloči, da jo vzame zaradi denarja, saj žene ne potrebuje. Ko pa gre Marjana na banko po denar, jo Jošt ubije. Kasneje se sam preda orožnikom.

6.3. Ostala objavljena prozna dela

6.3.1. Mengore (Naš rod I/1929 – 30)

Mengore je potopisni sestavek, ki opisuje tolminsko božjo pot. Mengore stojijo na hribu med Sveto Lucijo (Most na Soči) in Tolminom. Tu je Marijina cerkev, »prvi znak slovenske zemlje« (Naš rod I 1929: 169). Na Mengorah so se zbirali voditelji tolminskega punta. Članek ima pomenljiv zaključek: »Lepo je pri nas na Tolminskem« (Naš rod I 1929: 169).

6.3.2. Bela voda (Vrtec LXIX/1938 – 39)

Kratek sestavek opisuje Sočo. »In si je Soča postlala zibel svojega teka z belim prodom, ko s pleniaci Lepe Vide« (Vrtec 1938: 147). Pred tisoči let se je tu naselil naš rod, se ob reki potil in jokal. Napoveduje, da bo slovenski rod obstal.

6.3.3. Najdražji biser (Vrtec LXIX/1938 – 39)

Po zalivu kroži mit o biseru v globini morja, ki je dragocen kot cel svet. Po pričevanjih naj bi se nekoč neki mornar spustil v globino, da bi ga našel, a se ni vrnil. Srečo poizkusi revni ribič. S svojimi ribami nahrani polipe in morske pse, varuhe bisera in iz globine prinese biser. Naslednji dan je morje močno valovito in razburkano. Odloči se, da odide v svet ter biser proda najbogatejšemu človeku. Ko najde bogatin, je ta pripravljen zaslužniti cel svet za biser, tudi ribičev rod. to mu skoraj uspe, a na vzhodu obstaja ljudstvo, ki se mu noče podredit. Ribič noče prodati bisera in odide do kralja, ki vlada na vzhodu. Slednji je za biser pripravljen ubijati. Tako po svetu pustoši vojska, ki ne prizanese niti ribičevemu rodnemu krovu. Vendar še vedno ni dobil celega sveta. Zato pišče najmodrejšega moža na svetu. Ker ta nič nima, lahko vlada celemu svetu. Ribič spozna svojo zmot in kaj vse je storil, ostane pri modrijanu, biser pa vrže v potok.

Gre za zgodbo z moralnim naukom.

6.3.4. Prostor (Roditeljski list II/1938 – 39)

Kratka zgodbica s socialno vsebino pripoveduje o Marku Košutniku, ki v šoli med učitelji ni najboljše zapisan. Razigran in igriv fantič se sicer pridno uči in zna izmeriti prostornino prostora. Ugotovi, da bi lahko njihovo stanovanje dvakrat spravili v učilnico. Ve, kakšna je površina Jugoslavije, ve kakšna je površina Evrope. Povesod je prostor, le za Marka Košutnika ni prostora, da bi se do sitega naigral. Zna se zgoditi, da ga tudi ne bo in da bo Marko našel svoj prostor šele med križi.

6.3.5. Pravljica o detetu (Vrtec LXIX/1939 – 40)

Pravljica o detetu pripoveduje o radovednemu otroku, ki se nekoč neznano kam odpotuje. Oče in mati se ga odpravita iskat v svet. O detetu sta povprašala škrjančka, odšla sta v gozd, povprašala tolmun, ribice, a nihče ni videl deteta. Žalostna sta se vrnila domov, ker deteta nista našla. A doma ju je čakalo dete, ki se je skrilo za drevo.

Tipična pravljica s srečnim koncem.

6.3.6. Pravljica o večnosti (Vrtec LXX/1940)

Živel je tiranski car, ki je vladal samovoljno. Vsakega, ki mu ni ustregel, je umoril. Nekega dne si je zaželel pravljico o večnosti. Ker mu je nihče iz grajskih krogov ni znal povedati, je objavil razglas. Prišel je starec in mu začel pripovedovati. Pripovedoval mu je ene in iste reči o puščavi in ptici, ki meri čas. Car se je naveličal starca in ga odslovil. Nato se je dvignil, odšel na vrt, kjer so bili grobovi nasprotnikov, se priklonil in se ni več dvignil.

6.3.7. Dete (Vrtec LXXI/1941)

Zgodba o socialni stiski. Mati varuje dete in bi mu dalo ves svet, da bi bil sreče. Ob večerih doma čakata očeta, da se vrne z dela. A ko nekega dne ostane brez službe, se začne boj za preživetje. Lačno dete steguje roke k materi, da bi mu dal a kruha, a mati, ki mu je pred časom ponujala zvezde, mu ne more ničesar dati. Kot da bi dete razumelo njen jok, se jo je oklenilo in objelo.

6.4. Pesniška dela

6.4.1. Ljubici (Njiva 1919)

Kratka štirivrstična pesem opisuje, kako je pesnik v njenih očeh videl svojo bolečino, čeprav tega ni želel in iskal.

6.4.2. Zapuščeni (Mladika II/1921)

Tri trivrstičnice predstavljajo ljubezensko tematiko, govori o slovesu in kako ga bo v trpljenju ljubezen spremljala.

6.4.3. Verne duše (Novi rod VI/1925/26)

Kratka pesem, sestavljena iz štirih dvovrstičnic pripoveduje dnevu vernih duš, ki se praznuje 2. novembra.

6.4.4. Coklje (Novi rod VI/1925 – 26)

Ta pesem pripoveduje o težkem življenju v Baški grapi, niza tedanje težke gospodarske in socialne razmere. Opisuje, kako se zgodaj zjutraj slišijo udarci cokel po cesti, na poti v šolo v okolici Podmelca, Temljin do Mosta na Soči in Tolmina. Na ramenih nosijo težko breme od rojstva do groba.

6.4.5. Potoček (Novi rod VI/1925 – 26)

Pesnik »krega« potok. Bog mu je dal stezico, po kateri hodi, potok pa skrene s struge, poplavlja bregove in odnaša drago zemljo. Decembra pa z zimo pride mra, potok zamrzne in postane nemočen.

6.4.6. Pastirji (Naš glas III/1927)

Življenje pastirjev primerja z življenjem v ječi. Opisuje težke razmere, ko pastirji spomladi gredo z živino v gore, v samoto, družba so jim le krave in klopi, v dolini pa je praznik, tam so dekleta in se veselijo.

6.4.7. Mati - iz zbirke »Tolminske pesmi« (Kresnice I/1928)

Opisuje materino trpljenje od rojstva otroka do odraslega. Ob rojstvu trpi, na poljih gara, da preživi otroka, ko slednji odrase, mu lahko izroči le bremena in trpljenje.

6.4.8. Želja (Kresnice I/1928)

Pripoveduje o željah po vsemogočnosti, o moči, da nikdar ne kloni.

6.4.9. Plevice (Kresnice II/1929)

V pesmi pripoveduje o kmečkem življenju na polju. V strminah Podmelca in Temljin dninarji garajo, polja so obrasla s plevelom. V že tako težkih pogojih je v zemlji toliko plevela, da ga sanjajo ponoči, vidijo ob hrani, še zvon zvoni: »plevel, plevel!«

6.4.10. Tolminci delajo (Naš rod I/1929 – 30)

Pesem opisuje delavce in razmere na tolminskem. Motivi so trdo delo v gozdu, delo v rudniku, izseljevanje v tujino. Mali kmet gara od jutra do večera. Tujec je gospod, vsi delajo zanj. A trdo delo se bo izplačalo, saj bo zemlja postala domača last in rod bo postal svoboden. Tema pesmi je socialna in hkrati revolucionarna, saj napoveduje svobodo.

6.4.11. Bela vrtnica – iz zbirke »Tolminske pesmi« (Vrtec LXIX/1939 – 40)

Bela vrtnica opisuje težke razmere. Glede na čas nastanka, bi lahko opisovala začetek druge svetovne vojne. Pesmica govori o težkih razmerah, da še cvetje krvavi. Beli popek pa prinaša neko upanje v boljše življenje. A ko si subjekt ta popek pobližje ogleda, vidi v njem kaplje krvi, kar namiguje na vojne čase.

6.4.12. Tolminske vasi (Vrtec LXX/1940)

Pesem opisuje tolminske vasi, kako se razprostirajo po tolminskem v bedi in samoti.

6.4.13. Žnjeci (Mladi Prekmurec IV/1940)

Pesem pripoveduje o delu na polju, nekje v Prekmurju. Opisuje, kako cele dneve žanjejo in garajo, trpijo lakoto in vročino, da bo gospodar vesel. A pozimi, občutijo pomanjkanje in otroci so večkrat lačni.

7. VIRI

1. Ciril Drekonja: *Čuvaj Suta*. Trst: Biblioteka za pouk in zabavo IX, 1930.
2. Ciril Drekonja: *Pod domačim krovom*. Gorica : Goriška matica, 1930.
3. Ciril Drekonja: *Dolg: Povest*. Trst : Tipografia Consorziale, 1931.
4. Ciril Drekonja: *Beg iz življenja in drugi spisi*. Trst: Biblioteka za pouk in zabavo XIX, 1936.
5. Ciril Drekonja: *Listi bele marjetice*. Koper : Lipa, 1956.
6. Jožef Kenda, ur. Ciril Drekonja: *Tolminske narodne pravljice*. Trst : »Luc«, 1932.
7. Ciril Drekonja: Ljubici. *Njiva* 1919, 16, 250.
8. Ciril Drekonja: Zapuščeni. *Mladika* II/1921, 2, 27.
9. Ciril Drekonja: Verne duše. *Novi rod* VI/1925–26, 2, 45.
10. Ciril Drekonja: Coklje. *Novi rod* VI/1925–26, 5, 98.
11. Ciril Drekonja: Potoček. *Novi rod* VI/1925–26, 4, 78.
12. Ciril Drekonja: Pastirji. *Naš glas* II/1927, 10, 324.
13. Ciril Drekonja: Mati. *Kresnice* I/1928, 9 – 10.
14. Ciril Drekonja: Želja. *Kresnice* I/1928, 9.
15. Ciril Drekonja: Plevice. *Kresnice* II/1929.
16. Ciril Drekonja: Tolminci delajo. *Naš rod* I/1929–30, 2, 42.
17. Ciril Drekonja: Mengore. *Naš rod* I/1929–30, 5, 167 – 69.
18. Ciril Drekonja: Najdražji biser. *Vrtec* LXIX/1938–39, 5, 138 – 42.
19. Ciril Drekonja: Prostor. *Roditeljski list* II/1938 – 39, 155 – 57.
20. Ciril Drekonja: Bela vrtnica. *Vrtec* LXX/1939 – 40, 8, 301.
21. Ciril Drekonja: Dete. *Vrtec* LXX/1939 – 40, 7, 246 – 47.
22. Ciril Drekonja: Tolminske vasi. *Vrtec* LXX/1939 – 40, 9, 317.
23. Ciril Drekonja: Žnjeci. *Mladi Prekmurec* IV/1940, 1/2, 11.
24. Ciril Drekonja: Pravljica o večnosti. *Vrtec* LXX/1940, 5, 165 – 66.
25. Ciril Drekonja: Dete. *Vrtec* LXXI/1941, 7, 253 – 54.
26. Ciril Drekonja: Tolminci delajo. *Pionir* IV/1945 – 46, 1, 24.
27. Ciril Drekonja: Pravljica o detetu. *Vestnik Slovenske prosvetne zveze* II/1946, 1, 6 – 7.
28. Ciril Drekonja: Rozalka. *Vestnik Slovenske prosvetne zveze* II/1946, 3, 4 – 5.
29. Ciril Drekonja: Grivar razmišlja. *Razgledi* II/1947, 1, 31 – 33.

8. LITERATURA

1. Marijan Breclj: *Življenje in delo Cirila Drekonje: z objavo Drekonjevih pisem Bevku in še nekaterih drugih dopisov*. Tolminski zbornik, 1975. 363 – 98.
2. Miran Hladnik: *Slovenska kmečka povest*. Ljubljana: Prešernova družba, 1990.
3. Miran Hladnik: *Povest*. Državna založba Slovenije (Literarni leksikon, zvezek 36), 1991.
4. Zorko Jelinčič: *Ciril Drekonja in njegovo podzemno delo proti fašizmu*. Primorski dnevnik XVIII/1962, 24 (28. jan.), 3.
5. Janko Kos: *Očrt literarne teorije*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1996.
6. Matjaž Kmecl: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Založba Mihelač in Nešović, 1995.
7. Stane Suhadolnik: Drekonja Ciril. *Leksikon pisaca Jugoslavije, I*. Novi Sad 1972, 693 – 93.
8. Andrej Šavli: Ciril Drekonja. *Koledar Gregorčičeve založbe za navadno leto 1946*, 59 – 61.
9. *Ta 'n ta druj iz tantadrujeve dežele* (pomembne osebnosti mojega šolskega okoliša). Glasilo učencev OŠ Darka Muniha Most na Soči. Most na Soči, 2000/2001.
10. TIGR. Wikipedija, prosta enciklopedija: <http://sl.wikipedia.org/wiki/TIGR>, (14. 1. 2010).
11. France Bevk. Wikipedija, prosta enciklopedija: http://sl.wikipedia.org/wiki/France_Bevk, (19. 1. 2010).
12. Ciril Drekonja. Wikipedija, prosta enciklopedija: http://sl.wikipedia.org/wiki/Ciril_Drekonja, (22. 12. 2009).
13. Tolminske narodne pravljice. Wikipedija, prosta enciklopedija: http://sl.wikisource.org/wiki/Tolminske_narodne_pravljice, (23. 1. 2010).
14. Ciril Drekonja. Digitalna knjižnica Slovenije: <http://www.dlib.si/v2/Results.aspx?query=%27keywords%3dciril+drekonja%27&pageSize=20&sort=date&sortDir=AS>, (23. 3. 2010).